

**UWARUNKOWANIA I MOŻLIWOŚCI
ROZWOJU ROLNICTWA
W WOJEWÓDZTWIE BIAŁSKOPODLASKIM**

Województwo białskopodlaskie usytuowane jest w środkowo-wschodniej części Polski. Stanowi fragment krainy geograficznej i historycznej zwanej Podlasiem. Należy ono do najczystszych ekologicznie obszarów w Polsce.

Dość korzystne warunki klimatyczne i glebowe oraz bardzo korzystne warunki ukształtowania terenu przyczyniają się do traktowania rolnictwa jako jednego z głównych działów gospodarki województwa i dominacji w krajobrazie upraw rolniczych, głównie zbóż, ziemniaków, roślin pastewnych.

Duże znaczenie dla rolnictwa województwa białskopodlaskiego ma hodowla trzody chlewnej, bydła mięsnego i mlecznego.

Podstawową gałęzią przemysłu województwa jest przemysł spożywczy, z głównymi branżami: przetwórstwa mięsnego, mleczarską, przetwórstwa owocowo-warzywnego i zbożowo-młynarską.

Celem niniejszego informatora jest przedstawienie Państwu problematyki rozwoju rolnictwa w naszym województwie, z uwzględnieniem przyrodniczych i pozaprzyrodniczych czynników rozwoju, zmian w strukturze własności użytków rolnych, możliwości przetwórczych miejscowego przemysłu, sytuacji demograficznej oraz nowych możliwości rozwoju obszarów wiejskich tkwiących m.in. w agroturystyce.

Informator powstał w oparciu o następujące materiały: wydawnictwa „Powszechnego spisu rolnego 1996 r.”, materiały statystyczne WUS i GUS, Raport o stanie rolnictwa na koniec 1997 roku Wydziału Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej UW, informacje od samorządów miejskich, miejsko-gminnych i gminnych, fotografie z archiwum „Słowa Podlasia”, wykonane przez pana Adama Trochimiuka i z archiwum Dyrekcji Parku Krajobrazowego „Podlaski Przełom Bugu” oraz inne materiały wymienione na końcu informatora.

Biuro Studiów Przestrzennych i Polityki Regionalnej dziękuje samorządom, wydziałom UW, „Słowu Podlasia”, Dyrekcji PK PPB i wszystkim instytucjom, które przyczyniły się do powstania niniejszego wydawnictwa.

SPIS TREŚCI

str.

1. Przyrodnicze uwarunkowania rozwoju rolnictwa.	- 7
1.1. Rzeźba terenu.	- 7
1.2. Klimat.	- 7
1.3. Warunki glebowe.	-11
1.4. Wody.	-16
2. Produkcja roślinna.	-19
2.1. Rejonizacja upraw wynikająca z warunków naturalnych.	-19
2.2. Struktura zasiewów ogółem i w układzie gmin.	-19
2.3. Plony poszczególnych upraw.	-26
3. Produkcja zwierzęca.	-27
3.1. Rejony hodowli poszczególnych zwierząt gospodarskich.	-27
3.2. Pogłowie zwierząt gospodarskich.	-28
4. Ograniczenia w zagospodarowaniu rolniczym gmin wynikające z położenia w obszarach chronionych prawnie.	-36
5. Struktura własności gospodarstw rolnych.	-39
5.1. Przekształcenia w strukturze użytkowania gruntów wg użytków i użytkowników.	-39
5.2. Przekształcenia własnościowe nieruchomości rolnych zasobu własności rolnej skarbu państwa.	-43
6. Struktura obszarowa indywidualnych gospodarstw rolnych.	-46
7. Techniczne środki produkcji.	-52
8. Melioracje rolnicze.	-52
9. Możliwości rozwojowe indywidualnych gospodarstw rolnych wg oceny ich użytkowników.	-53
10. Przewidywane zmiany w gospodarstwach indywidualnych do 2000 r. wg zamiarów ich użytkowników.	-54
11. Infrastruktura techniczna na obszarach wiejskich.	-55

12. Przemysł rolno – spożywczy i obsługa rolnictwa.	-60
13. Zatrudnienie w rolnictwie.	-65
14. Oświata rolnicza.	-74
15. Agroturystyka.	-75
16. Opracowania i materiały wyjściowe	-81

1. Przyrodnicze uwarunkowania rozwoju rolnictwa.

1.1. Rzeźba terenu.

Obszar województwa znajduje się w obrębie dwóch jednostek fizjograficznych: Niziny Południowo – Podlaskiej i Polesia Podlaskiego.

Wpływ na ukształtowanie rzeźby terenu miała akumulacyjno – erozyjna działalność lodowca środkowopodlaskiego i wód płynących przed jego czoła.

Część północna województwa jest bardziej zróżnicowana pod względem morfologicznym od części południowej. Występują tu partie wysoczyznowe wyniesione ok. 20 – 30 – m nad poziom powierzchni województwa. Przewaga obszarów równinnych o małych deniwelacjach oraz brak wyraźnych form w ukształtowaniu powierzchni ziemi sprzyja rozwojowi rolnictwa.

1.2. Klimat

Jednym z czynników decydujących o charakterze i możliwościach produkcji rolnej jest klimat. Wg podziału Polski na regiony klimatyczne W Okołowicza, województwo białkopodlaskie należy do Regionu Klimatycznego Mazowiecko – Podlaskiego, który cechuje się przewagą wpływów kontynentalnych. Do cech charakterystycznych dla klimatu panującego na terenie województwa należą znaczne miesięczne amplitudy temperatury wzrastające w kierunku wschodnim. Lato jest dość długie i ciepłe, zima długa i chłodna, pory przejściowe (jesień, wiosna) są krótsze niż na innych obszarach Polski. Liczba dni pogodnych jest stosunkowo duża.

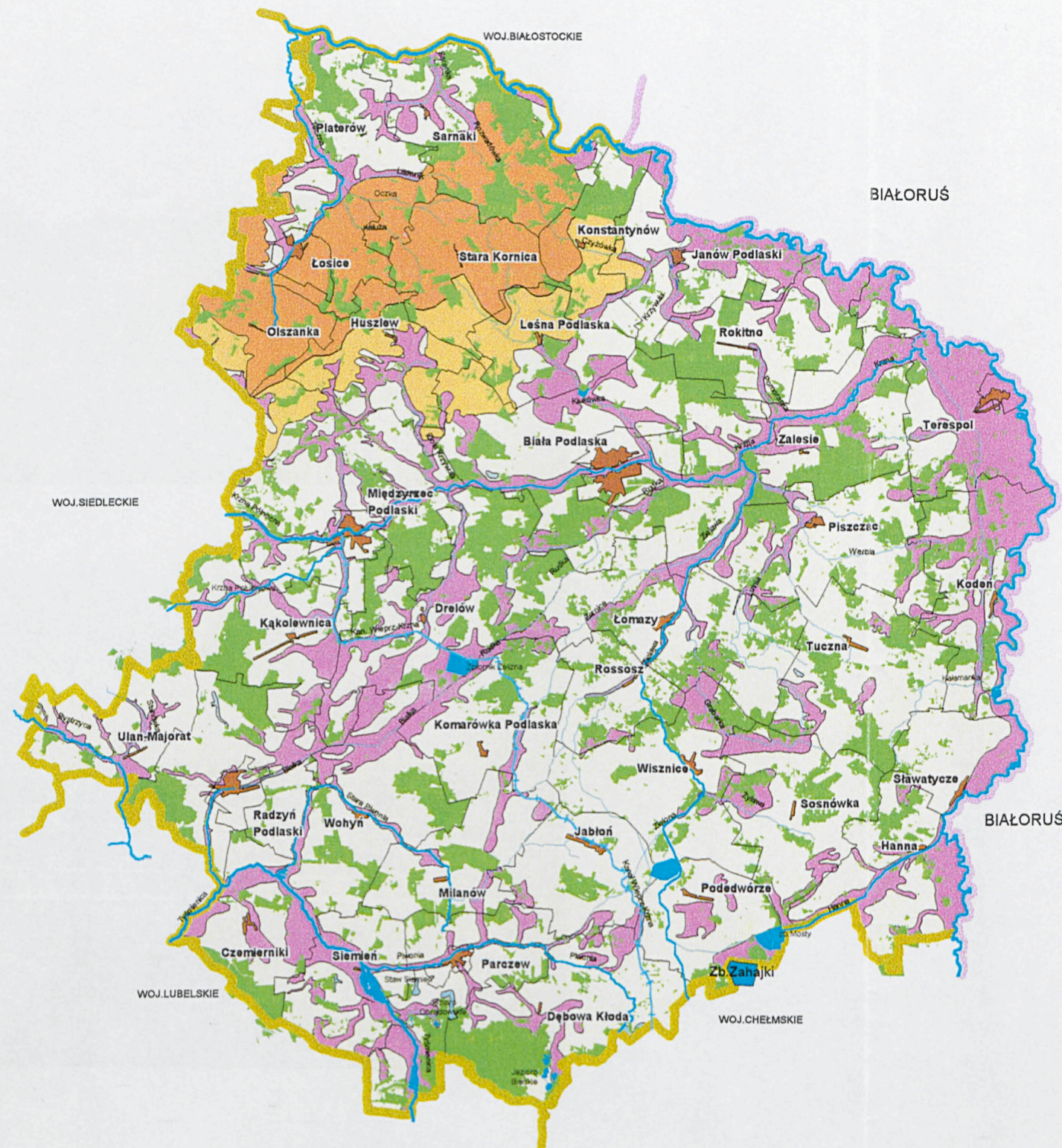
W „Studium fizjograficznym” do planu regionalnego województwa białkopodlaskiego z 1988 r. wyróżniono na terenie województwa kilka jednostek o odrębnych warunkach topoklimatycznych i wynikających stąd preferencjach dla rozwoju określonych kierunków produkcji rolnej.

- a) Najlepsze warunki topoklimatyczne panują na obszarach najwyżej położonych pomiędzy Łosicami a Starą Kornicą. Bardzo dobre warunki nasłonecznienia i termiczno – wilgotnościowe, mała ilość mgieł, bardzo dobre warunki przewietrzenia. Tereny te są wskazane do intensywnych upraw sadowniczo – warzywniczych oraz rolnych.
- b) Bardzo dobre warunki topoklimatyczne panują na obszarach wyniesionych na ponad 160 m. n.p.m., o charakterze równinnym, ciągnących się od Witoldowa przez Bordziłówkę do

Łukowisk, położonych na granicy z terenami najwyżej wyniesionymi: dobre warunki solarne i termiczno – wilgotnościowe, mała częstotliwość występowania mgieł, przeciętne warunki opadów atmosferycznych. Tereny te są wskazane do intensywnych upraw sadowniczo – warzywniczych i rolnych.

- c) Dobre i przeciętne warunki topoklimatyczne panują na terenach płaskich pokrytych różnej wielkości płacami lasów: przeciętne warunki nasłonecznienia i dobre usłonecznienia (ilość godzin ze słońcem), dobre warunki termiczne, podwyższona wilgotność względna powietrza zmniejszona częstotliwość występowania mgieł, ilość opadów stosunkowo najwyższa w województwie (ca 574 mm). Wskazane są uprawy rolno – warzywne.
- d) Niekorzystne warunki topoklimatyczne panują na terenach dolin rzecznych i obniżeń bezodpływowych z uwagi na gorsze warunki solarne, niekorzystne okresowo warunki termiczno – wilgotnościowe, zwiększoną częstotliwość mgieł, słabą wentylację, częste inwersje termiczne, predyspozycje do zalegania mgieł, oparów oraz chłodnego powietrza. Wskazane są uprawy roślin odpornych na gorsze warunki termiczne i wymagające dużych ilości wilgoci.
- e) Topoklimat obszarów w sąsiedztwie zespołów leśnych charakteryzuje się warunkami korzystnymi dla upraw roślin wymagających znacznych ilości wilgoci, gdyż obszary te cechuje zmniejszone parowanie (tereny zaciszne, zaciemnione).

WOJEWÓDZTWO BIALSKOPODLASKIE - klimat

GRANICE

- państwa
- województwa
- gmin
- -wody
- -las

WARUNKI KLIMATYCZNE

- najlepsze warunki klimatyczne
- bardzo dobre warunki klimatyczne
- dobre warunki klimatyczne
- niekorzystne warunki klimatyczne

BIURO STUDIÓW PRZESTRZENNICH
I POLITYKI REGIONALNEJ
Biała Podlaska 1998

WOJEWÓD
- klimat

1.3. Warunki glebowe.

Podstawą rozwoju rolnictwa jest znajomość właściwości gleb, służąca ocenie ich przydatności dla rolnictwa. Wiedza ta jest niezbędna przy rozplanowaniu rejonizacji upraw, ustaleniu systemu upraw i systemu nawożenia oraz przy sporządzaniu planów melioracyjnych.

Gleby województwa białkopodlaskiego zostały wykształcone z utworów czwartorzędowych: plejstocénskich glin i piasków zwałowych, piasków wodnolodowcowych oraz holocénskich utworów rzecznych i bagiennych. Najwięcej jest gleb bielicówych, dość duży udział mają gleby brunatne i czarne ziemie.

Ze względu na rolniczą przydatność można wyróżnić na terenie województwa cztery grupy gleb:

I grupa – obejmuje gleby kompleksu pszennego – dobrego, pszenno – żytniego, zbożowo – pastewnego mocnego. Są to gleby bielicowe, brunatne lub w typie czarnych ziem. Ich zasobność w składniki pokarmowe jest dość wysoka, posiadają również korzystne warunki wodno – powietrzne (z wyjątkiem zbożowo – pastewnych mocnych okresowo wykazujących nadmiar wilgoci).

Zaliczane do III a, III b i IV a klasy bonitacyjnej gruntów ornych, są przydatne dla wszystkich kierunków upraw. Zajmują około 30 % powierzchni województwa i podlegają ochronie przed zagospodarowaniem nierolniczym. Spory udział tych gleb posiadają gminy: Platerów (ok. 40 % pow. gminy), Wołyń (ok. 35 % pow. gminy), Milanów (ok. 40 %), Jabłoń (ok. 22%) i Kąkolewnica (ok. 17 % pow. gminy).

II grupa – obejmuje gleby brunatne, bielicowe i niewielkie powierzchnie czarnych ziem. W głównej mierze są to gleby kompleksu żytnio – ziemniaczanego dobrego, z małym udziałem żytnio – ziemniaczanego słabego i zbożowo – pastewnego słabego, zaliczone do IV a i IV b klasy bonitacyjnej. Posiadają mniej substancji pokarmowych i mniej korzystne warunki wodnopowietrzne niż gleby należące do I grupy. Są wrażliwe na suszę, przeważnie głęboko wylugowane i zakwaszone. Nadają się do uprawy żyta i ziemniaków, jęczmienia i mniej wymagających odmian pszenicy, pod warunkiem doprowadzenia gleb do wysokiego stopnia kultury. Gleby grupy II występują na terenie całego województwa. Większe ich powierzchnie występują w gminach: Parczew, Hanna, Sławatycze, Tuczná i Międzyrzec Podlaski.

III grupa – obejmuje gleby kompleksu żytnio – ziemniaczanego słabego i zbożowo – pastewnego słabego w V klasie bonitacyjnej gruntów ornych. Są to gleby o niskiej zasobności w składniki pokarmowe, dużej przepuszczalności oraz małej odporności na zmiany warunków

atmosferycznych. Gleby żytńio – ziemniaczane wykazują często niedobory, a zbożowo – pastewne (niewielkie powierzchnie w skali województwa) okresowe nadmiary wilgoci. Możliwości podniesienia ich bonitacji są niewielkie. Dobór roślin uprawnych dla tych gleb ogranicza się głównie do żyta, owsa, ziemniaków i łubinów.

IV grupa – obejmuje najuboższe gleby: żytńie bardzo słabe zaliczone do VI klasy bonitacyjnej gruntów ornych. Są one wytworzone z piasków luźnych, trwale za suche, przepuszczalne, o bardzo niskiej zawartości substancji pokarmowych. Ich uprawa jest bliska granicy opłacalności. Podniesienie ich bonitacji przekracza praktyczne możliwości. Na tych glebach uprawia się prawie wyłącznie żyto i łubin żółty gorzki.

Obszary występowania gleb IV grupy można przeznaczyć na cele pozarolnicze. Gleby grup III i IV zajmują około 40 % powierzchni gruntów ornych całego województwa. Większe ich płaty występują na terenie gmin: Kodeń (ok. 60 % pow. gminy), Siemień (ok. 60 %), Piszczac (ok. 58 %), Biała Podlaska (ok. 58 %), Łomazy (ok. 50 % pow. gminy).

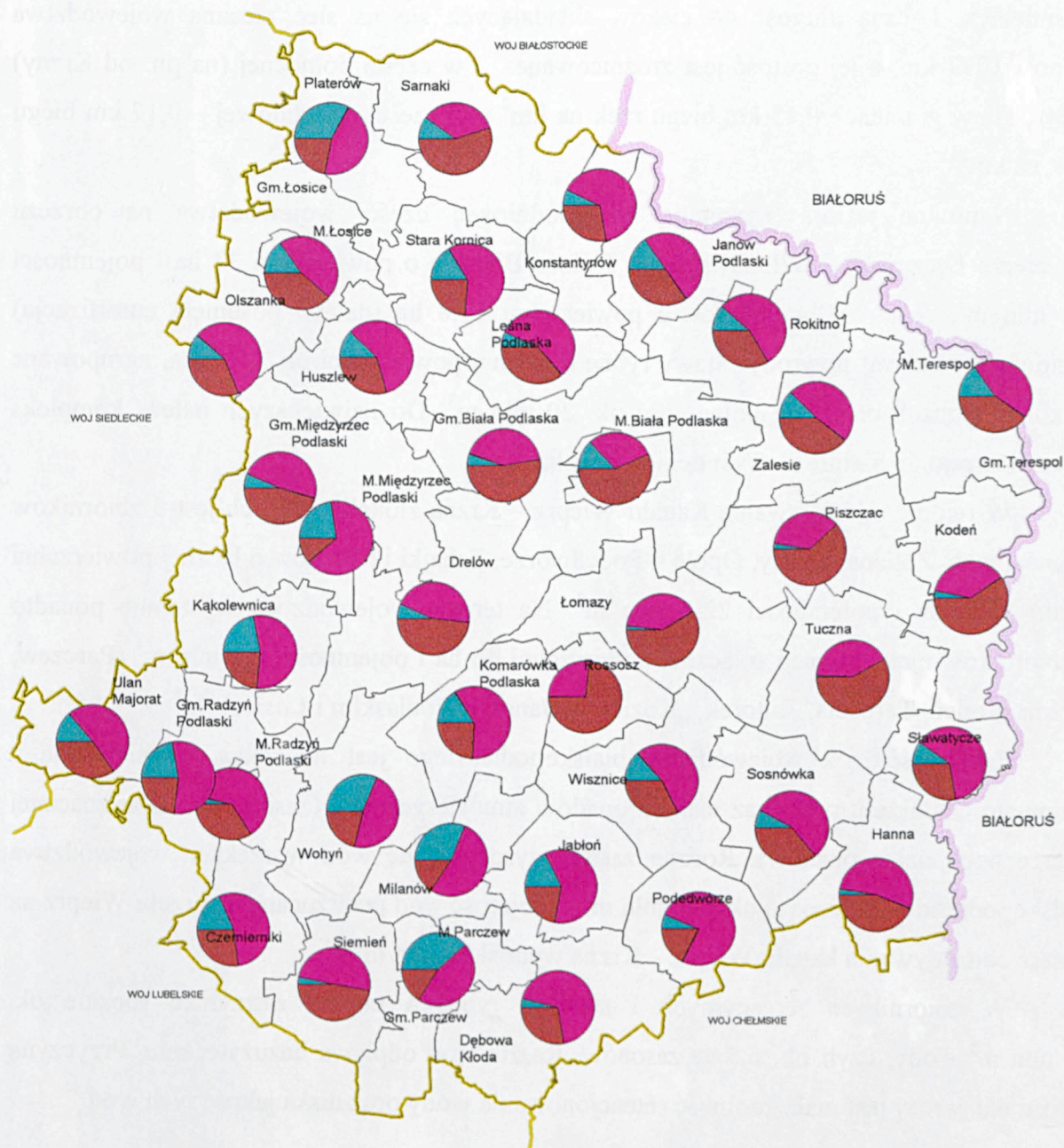
Legenda

	class II - B
	class IV
	class V - C

Bonitacja użytków rolnych udział klas w %

NAZWA	klasa II - III	klasa IV	klasa V - VI	pow. UR w ha
M.Biała Podlaska	12,90	30,70	56,30	2575
M.Łosice	15,20	46,40	38,40	1098
M.Międzyrzec Podl.	22,80	65,90	11,30	1091
M.Parczew	38,30	45,80	15,90	9920
M.Radzyń Podl.	3,50	62,40	34,20	9272
M.Terespol	15,40	44,40	40,20	10859
Gm.Biała Podlaska	5,30	42,20	52,50	21683
Gm.Czemierniki	18,50	54,50	27,00	7424
Gm.Dębowa Kłoda	3,90	68,80	27,40	11341
Gm.Drelów	6,60	45,20	48,20	12974
Gm.Hanna	2,60	53,40	44,00	10679
Gm.Huszlew	12,10	58,70	29,20	9657
Gm.Jabłoń	17,70	60,30	22,10	8717
Gm.Janów Podlaski	15,30	49,90	34,80	10094
Gm.Kąkolewnica Wsch.	22,00	54,40	23,60	10351
Gm.Kodeń	3,20	37,10	59,70	10222
Gm.Komarówka Podl.	16,00	59,80	24,30	9859
Gm.Konstantynów	6,70	65,50	27,80	5986
Gm.Leśna Podlaska	6,70	57,00	36,20	7748
Gm.Łomazy	1,90	39,30	58,80	14099
Gm.Międzyrzec Podl.	6,60	47,90	45,50	17233
Gm.Milanów	30,90	53,60	15,50	8738
Gm.Olszanka	11,30	57,90	30,80	7201
Gm.Piszczac	2,40	35,90	61,70	11659
Gm.Platerów	33,20	44,80	22,00	9173
Gm.Podedwórze	6,30	76,10	17,60	7800
Gm.Radzyń Podl.	22,40	54,50	23,10	10116
Gm.Rokitno	11,40	55,10	33,50	8615
Gm.Rossosz	0,30	28,80	79,00	5021
Gm.Sarnaki	10,00	35,20	54,90	10772
Gm.Siemień	3,40	49,40	47,20	8041
Gm.Sławatycze	10,00	62,60	27,40	5937
Gm.Sosnówka	8,20	55,70	36,10	9872
Gm.Stara Kornica	15,90	60,30	23,80	9814
Gm.Tuczna	0,80	40,70	58,40	11124
Gm.Ulan Majorat	14,10	51,20	34,80	8925
Gm.Wisznice	13,40	54,00	32,70	12517
Gm.Wohyń	31,20	47,50	21,30	12922
Gm.Zalesie	12,60	48,30	39,20	9090

Bonitacja użytków rolnych

Legenda

1.4. Wody.

Pod względem hydrograficznym obszar województwa białskopodlaskiego znajduje się w obrębie dwóch znaczniejszych cieków powierzchniowych: Bugu i Wieprza, należących do dorzecza Wisły. Do podstawowych rzek drenujących teren województwa należą: Bug, Krzna i Tyśmienica. Łączna długość 44 cieków składających się na sieć rzeczną województwa wynosi 1077 km, a jej gęstość jest zróżnicowana: w części północnej (na pn. od Krzny) mieści się w granicach 0,15 km biegu rzek na km² a w części południowej – 0,17 km biegu rzek na km².

Naturalne jeziora występują w południowej części województwa na obrzeżu Pojezierza Łęczyńsko – Włodawskiego: Jezioro Białskie o powierzchni 32 ha i pojemności 0,8 mln m³, Jezioro Obradowskie o powierzchni 11,8 ha (daleko posunięta eutorfizacja) stanowiące rezerwat przyrody. Stawy rybne o łącznej powierzchni ok. 1500 ha, zgrupowane w kilku rejonach posiadają pojemność ok. 20 mln m³. Do największych należą kompleks stawów w rejonie Siemień – Tyśmienica (833 ha).

W rejonie oddziaływania Kanału Wieprz – Krzna zlokalizowanych jest 5 zbiorników retencyjnych: Żelizna, Mosty, Opole – Podedwórze, Zahajki i Milanów o łącznej powierzchni około 1390 ha i pojemności 22,5 mln m³. Na terenie województwa występuje ponadto 7 zbiorników małej retencji o łącznej powierzchni 46 ha i pojemności 0,8 mln m³ (Parczew, Jabłoń, Kodeń, Terebela, Zaborek, „Kozioł” w Janowie Podlaskim i Łosice).

Zasobność rzek województwa białskopodlaskiego jest niewielka. Wynika ona z nizinnego charakteru rzek oraz małych opadów atmosferycznych (zasilanie rzek w znacznej mierze pochodzi z opadów). Roczne zasoby dyspozycyjne wód w rzekach województwa białskopodlaskiego wynoszą ok. 600 mln m³, a objętość wód przerzucanych z rzeki Wieprz na obszar oddziaływania kanału Wieprz – Krzna wynosi 50 mln m³.

W zbiornikach retencyjnych i stawach rybnych można zatrzymać rocznie ok. 40 mln m³ wody, czyli ok. 6,5 % zasobów. Reszta wód odpływa bezużytecznie. Przyczyną tego stanu rzeczy jest mała zdolność retencjonowania wody oraz niska jakość tych wód.

2. Produkcja roślinna.

2.1. Rejonizacja upraw wynikająca z warunków naturalnych.

O przydatności obszaru pod określone uprawy decyduje w znacznej mierze układ warunków przyrodniczych (typ gleby, zasobność w składniki pokarmowe, stopień uwilgotnienia, warunki topoklimatyczne). Gminy w południowej i północnej części województwa posiadają odpowiednie warunki do intensywnej uprawy zbóż, ziemniaków i roślin przemysłowych. Ze względu jednak na szczególne wymogi w zakresie ochrony środowiska na terenie Parku Krajobrazowego „Podlaski Przełom Bugu” i projektowanego Parczewskiego Parku Krajobrazowego, preferencje na tych obszarach ma rolnictwo ekologiczne. W gminach środkowej części województwa winno być preferowane ogrodnictwo.

W oparciu o warunki naturalne i uwarunkowania pozaprzyrodnicze (obszary funkcjonalne np. strefa żywicielska miasta, bliskość rynków zbytu, istniejący układ osadniczy) można wyodrębnić w rolniczej przestrzeni produkcyjnej województwa rejonu intensyfikacji produkcji roślinnej:

- ogrodniczej - miasto i gmina Biała Podlaska, Huszlew, Jabłoń, Janów Podlaski, Komarówka Podlaska, Konstantynów, Kąkolewnica, Łomazy, Międzyrzec Podlaski, Milanów, Parczew, Platerów, Radzyń Podlaski, Rokitno, Rossosz, Sarnaki, Terespol, Wisznice;
- roślin przemysłowych - Dębowa Kłoda, Janów Podlaski, Konstantynów, Podedwórze, Sławatycze, Siemień, Tucznia i Wisznice;
- ziemniaki - Drelów, Kąkolewnica, Łosice, Międzyrzec Podlaski, Olszanka, Radzyń Podlaski, Ulan Majorat.

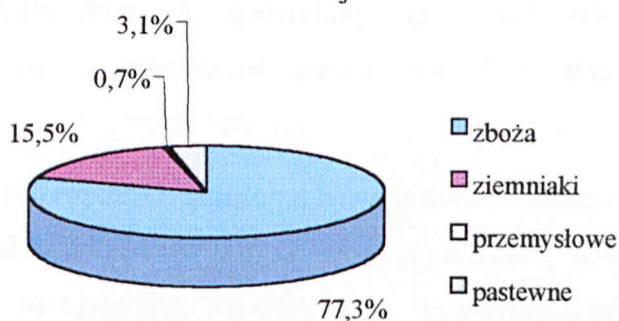
2.2. Struktura zasiewów ogółem i w układzie gmin.

W 1996 roku powierzchnia zasiewów wyniosła 246.288 ha, zmniejszając się w stosunku do roku 1988 o 17 tys. ha tj. o 6,6 %. Uległa ona zmniejszeniu z powodu ubytków gruntów ornych (przeznaczenie ich m.in. na cele nierolnicze i zwiększenie się powierzchni odłogów i ugorów).

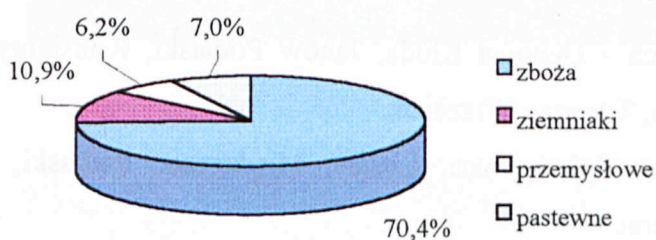
Struktura zasiewów w 1996 r.

Wyszczególnienie	Powierzchnia	Udział w % w województwie	Udział w % w kraju
Zboża	190,4 tys. ha	77,3	70,4
Ziemniaki	38,3 tys. ha	15,5	10,9
Przemysłowe	1,8 tys. ha	0,7	6,2
Pastewne	7,5 tys. ha	3,1	7,0

Udział w % - województwo.

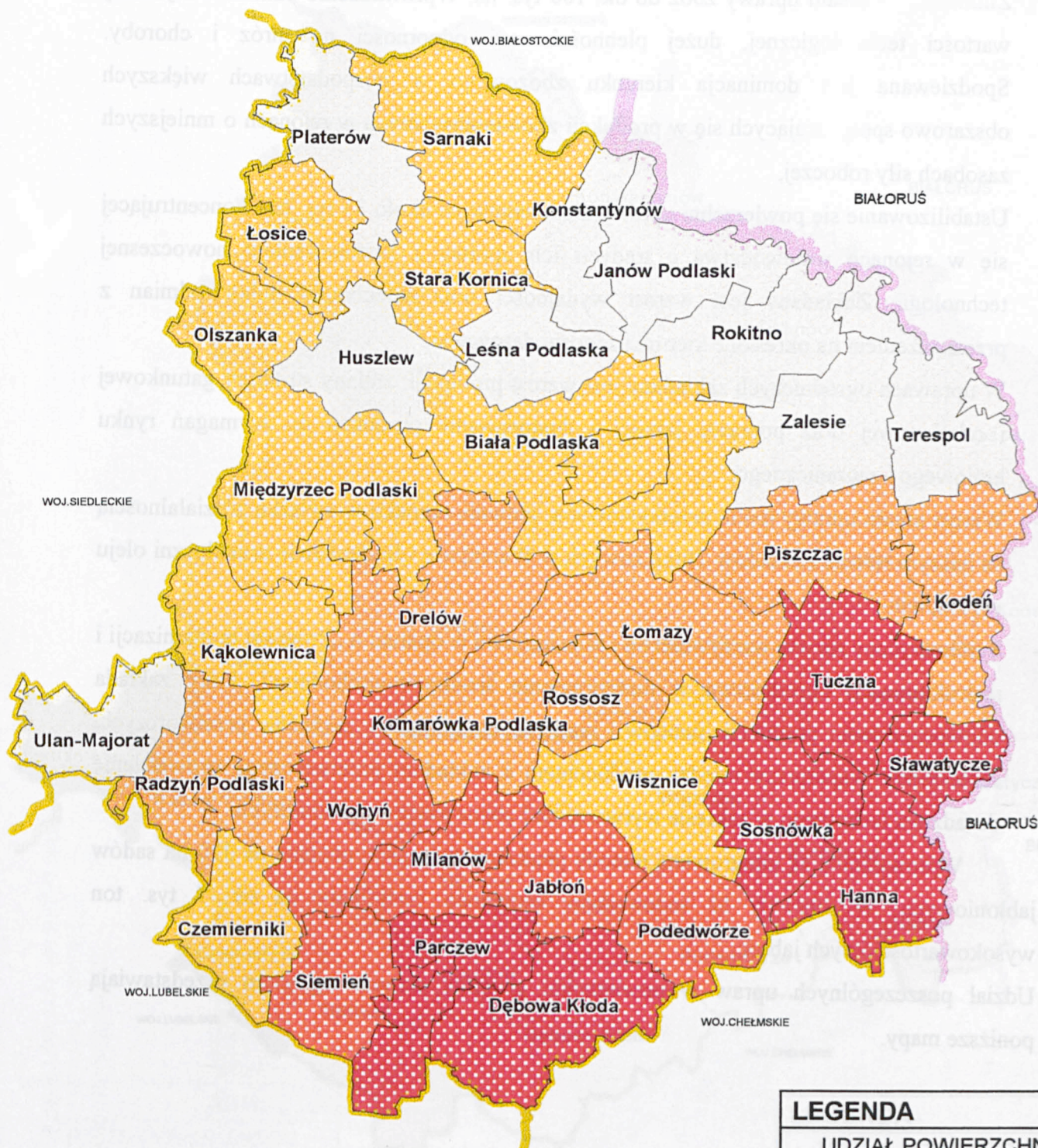
Udział w % - kraj.

W latach 1988 – 1996 w obrębie struktury zasiewów zaszły następujące zmiany:

- zmniejszył się udział powierzchni uprawy ziemniaków o 19,9 tys. ha tj. o 34,2 %,
- powierzchnia uprawy pszenżyta wzrosła o 9,8 tys. ha tj. o 121,0 %,
- powierzchnia uprawy buraków cukrowych wzrosła o 273 ha tj. o 107,1 %,
- powierzchnia uprawy rzepaku zmniejszyła się o 762 ha tj. o 38 %,

UDZIAŁ POWIERZCHNI ZBÓŻ W OGÓLNEJ POWIERZCHNI ZASIEWÓW GOSPODARSTWA INDYWIDUALNE

LEGENDA

UDZIAŁ POWIERZCHNI
ZBÓŻ W %

	70,7 - 74,0
	74,1 - 77,0
	77,1 - 80,0
	80,1 - 83,0
	83,1 - 86,7

- zmniejszył się areał roślin pastewnych o 6836 ha tj. o 49,2 %.

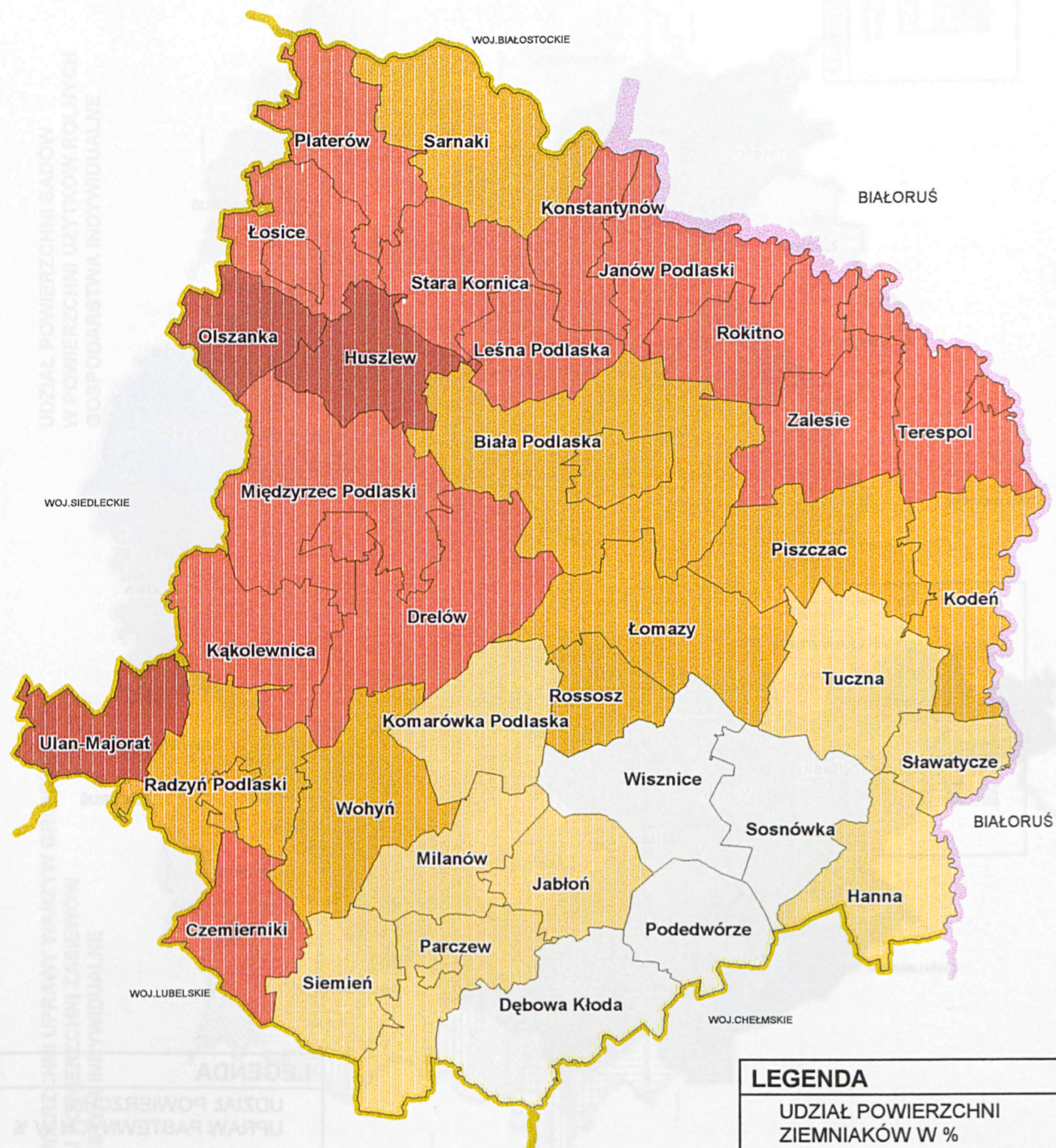
W ramach programu modernizacji i restrukturyzacji rolnictwa na terenie województwa białskopodlaskiego przewidywane są w uprawach następujące zmiany:

- Zmniejszenie areału uprawy zbóż do ok. 180 tys. ha. Wprowadzenie odmian o wysokiej wartości technologicznej, dużej plenności oraz odporności na mróz i choroby. Spodziewana jest dominacja kierunku zbożowego w gospodarstwach większych obszarowo specjalizujących się w produkcji zbóż intensywnych w rejonach o mniejszych zasobach siły roboczej,
- Ustabilizowanie się powierzchni uprawy ziemniaków na około 35 tys. ha, koncentrującej się w rejonach województwa o tradycji ich uprawy z zastosowaniem nowoczesnej technologii. Zakładany jest wzrost wydajności oraz selektywny dobór odmian z przeznaczeniem na określone kierunki zagospodarowania,
- W uprawach ogrodniczych zakładany jest wzrost produkcji, zmiany struktury gatunkowej i odmianowej oraz poprawy jakości i dostosowanie produkcji do wymagań rynku krajowego i zagranicznego,
- Wzrost areału uprawy roślin przemysłowych, głównie rzepaku w związku z działalnością na naszym terenie Zakładów Tłuszczowych w Warszawie i Bodaczowie oraz tłoczni oleju w Nosowie,
- Systematyczny rozwój warzywnictwa i sadownictwa w oparciu o „Program modernizacji i restrukturyzacji ogrodnictwa w makroregionie środkowo-wschodnim”, który zakłada unowocześnienie produkcji owoców i warzyw, modernizację zakładów przetwórczych, zacieśnienie współpracy między producentem a zakładem przetwórczym, prowadzenie doradztwa fachowego w zakresie wytwarzania i zbytu płodów ogrodniczych.

Wprowadzane są integrowane metody produkcji żywności, obecnie na 320 ha sadów jabłoniowych. W 1997 r. 52 sadowników otrzymało certyfikaty na ok. 5 tys. ton wysokowartościowych jabłek.

Udział poszczególnych upraw w powierzchni gruntów ornych wg gmin przedstawiają poniższe mapy.

UDZIAŁ POWIERZCHNI ZIEMNIAKÓW W OGÓLNEJ POWIERZCHNI ZASIEWÓW GOSPODARSTWA INDYWIDUALNE

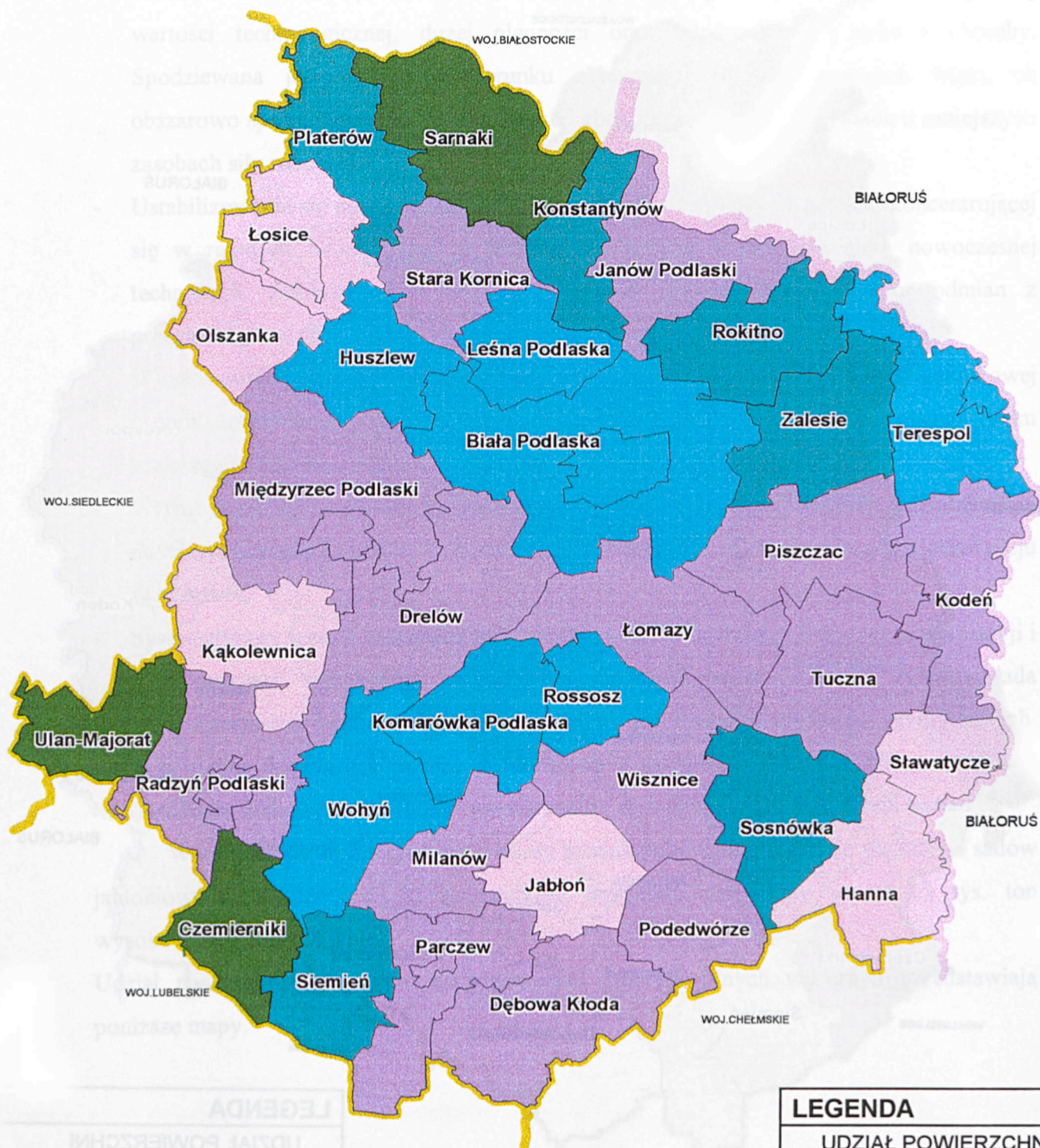

LEGENDA

UDZIAŁ POWIERZCHNI
ZIEMNIAKÓW W %

	6,8 - 10,0
	10,1 - 14,0
	14,1 - 18,0
	18,1 - 22,0
	22,1 - 23,9

UDZIAŁ POWIERZCHNI UPRAW PASTEWNYCH W OGÓLNEJ POWIERZCHNI ZASIEWÓW GOSPODARSTWA INDYWIDUALNE

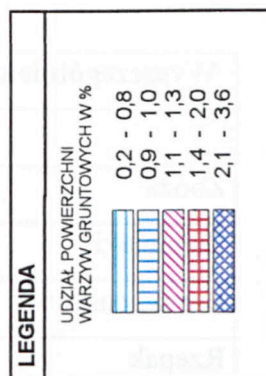
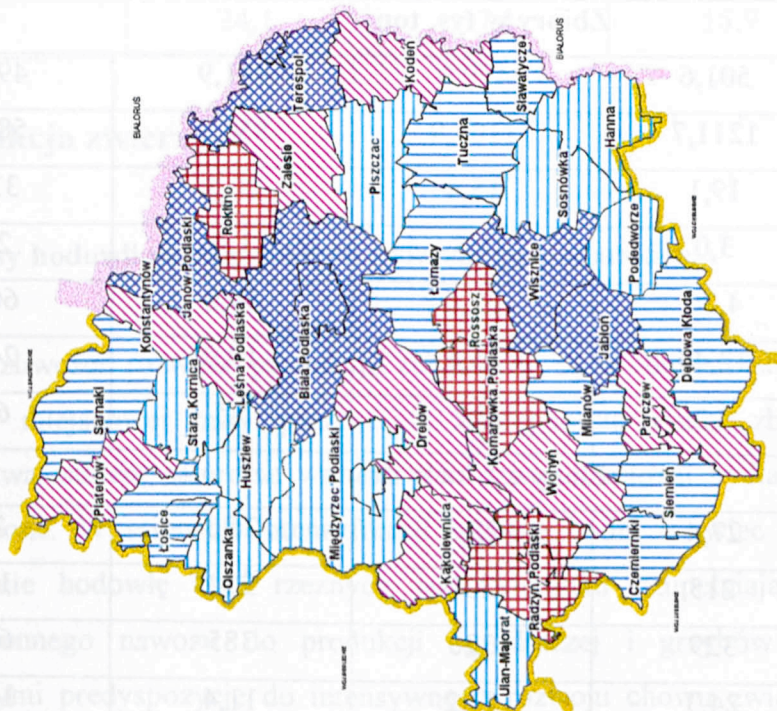

LEGENDA

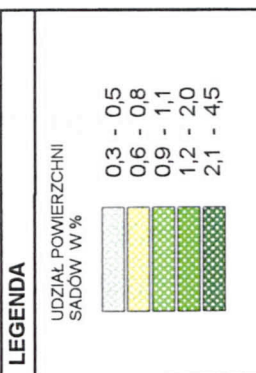
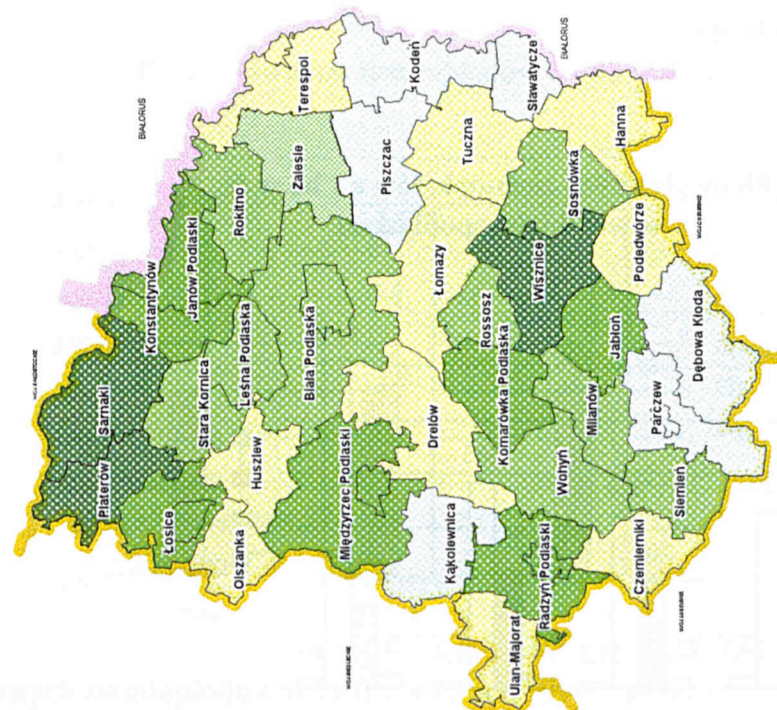
UDZIAŁ POWIERZCHNI
UPRAW PASTEWNYCH W %

	0,9 - 1,5
	1,6 - 2,5
	2,6 - 3,5
	3,6 - 4,5
	4,6 - 5,4

UDZIAŁ POWIERZCHNI UPRAWY WARZYW GRUNTOWYCH W OGÓLNEJ POWIERZCHNI ZASIEWÓW GOSPODARSTWA INDYWIDUALNE

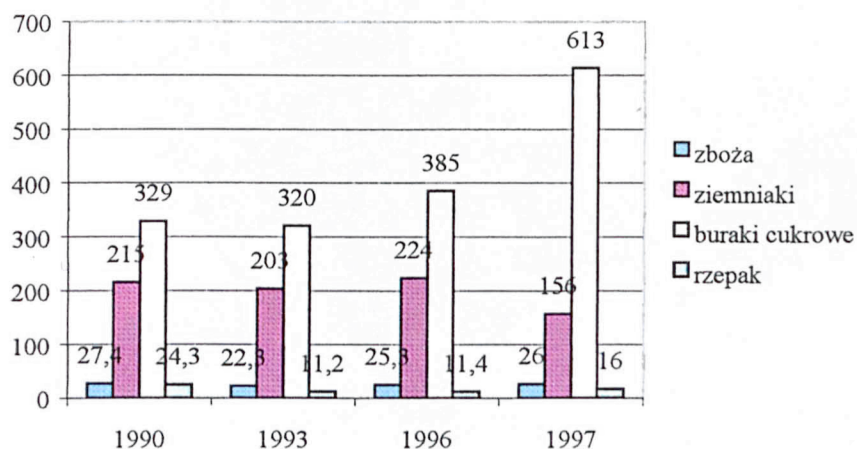

UDZIAŁ POWIERZCHNI SADÓW W POWIERZCHNI UŻYTKÓW ROLNYCH GOSPODARSTWA INDYWIDUALNE

2.3. Plony poszczególnych upraw.

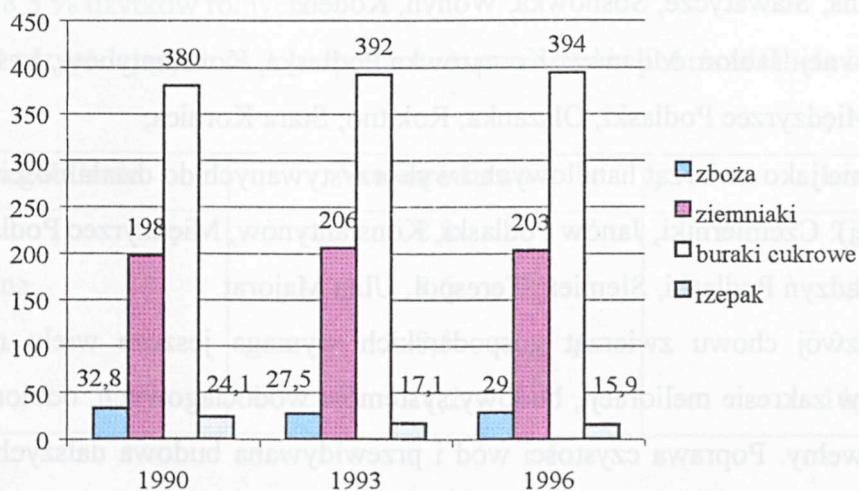
Plony głównych ziemiopłodów z 1 ha w dt.
w woj. białkopodlaskim.

Zbiory i plony głównych ziemiopłodów w województwie białkopodlaskim
w latach 1990 – 1997.

Wyszczególnienie	1990	1993	1996	1997
Zbiory w tys. ton				
Zboża	501,6	409,9	481,9	496,5
Ziemniaki	1211,7	1105,9	858,9	580,7
Buraki cukrowe	19,1	15,4	20,3	33,5
Rzepak	3,0	1,5	1,4	2,3
Warzywa	4,70	62,6	59,8	60,5
Owoce z drzew	12,40	15,6	19,9	24,0
Owoce jagodowe	4,2	7,2	5,5	6,3
Plony z 1 ha w dt				
Zboża	27,4	22,3	25,3	26
Ziemniaki	215	203	224	156
Buraki cukrowe	329	320	385	613
Rzepak	24,3	11,2	11,4	16,0

Plony głównych ziemiopłodów z 1 ha w dt w kraju.

Plony głównych ziemiopłodów w kraju w latach 1990 – 1996.

Wyszczególnienie	1990	1993	1996
Plony z 1 ha w dt			
Zboża	32,8	27,5	29,0
Ziemniaki	198	206	203
Buraki cukrowe	380	392	394
Rzepak	24,1	17,1	15,9

3. Produkcja zwierzęca.

3.1. Rejony hodowli poszczególnych zwierząt gospodarskich.

Możliwości rozwoju produkcji zwierzęcej są w dużym stopniu zdeterminowane wielkością miejscowej bazy paszowej i dostępnością rynku zbytu. W części gmin województwa istnieją naturalne warunki do rozwoju hodowli bydła i owiec w oparciu o użytki zielone. W rejonach intensyfikacji wypasu bydła i owiec powinno się rozwijać równocześnie hodowlę koni rzeźnych jako kierunku uzupełniającego, dostarczającego ponadto cennego nawozu do produkcji ogrodniczej i grzybów jadalnych. Rejonami posiadającymi predyspozycje do intensywnego rozwoju chowu zwierząt gospodarskich są obszary gmin:

- bydła na rzeź i mlecznego: Czemierniki, Dębowa Kłoda, Kąkolewnica, Łomazy, Olszanka, Parczew, Piszczac, Radzyń Podlaski, Rossosz, Tuczn, Ulan Majorat,
- owiec: Hanna, Sławatycze, Sosnówka, Wohyń, Kodeń,
- trzody chlewnej: Jabłoń, Milanów, Komarówka Podlaska, Konstantynów, Leśna Podlaska, Międzyrzec Podlaski, Olszanka, Rokitno, Stara Kornica,
- koni (głównie jako zwierząt handlowych i wykorzystywanych do działalności rekreacyjnej): Czemierniki, Janów Podlaski, Konstantynów, Międzyrzec Podlaski, Parczew, Radzyń Podlaski, Siemień, Terespol, Ulan Majorat.

Intensywny rozwój chowu zwierząt gospodarskich wymaga jeszcze wielu nakładów na infrastrukturę: w zakresie melioracji, budowy systemów wodociągowych, odbioru i przerobu żywca, skór i wełny. Poprawa czystości wód i przewidywana budowa dalszych zbiorników wodnych mogą być wykorzystane do rozwoju hodowli ryb.

3.2. Pogłowie zwierząt gospodarskich.

W ostatnich latach notowany jest spadek pogłowia zwierząt gospodarskich co przedstawia poniższa tabela:

	1996 r.	Dynamika 1996 – 1988	
		Województwo	kraj
* bydło	133.501	74,6	69,1
w tym: krowy	60.792	80,2	72,0
* trzoda chlewna	412.148	93,0	91,6
w tym: lochy	36.781	84,0	82,2
* owce	22.353	11,8	12,6
* konie	12.471	51,0	54,1

Obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha UR przedstawia się następująco:

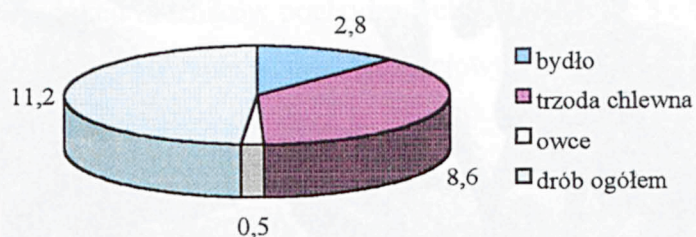
	1988 r.		1996 r.	
	Województwo	Kraj	województwo	kraj
* bydło	48,2	55,1	36,1	38,6
* owce	50,9	23,4	6,0	3,0
* konie	6,6	5,6	3,4	3,1
* trzoda	167,5	135,5	152,0	127,5

Większość zwierząt gospodarskich skupia się w gospodarstwach powyżej 10 ha użytków rolnych: 62 % pogłowia bydła, 64,5 % pogłowia trzody chlewnej. W gospodarstwach tych znajduje się 58,5 % użytków rolnych.

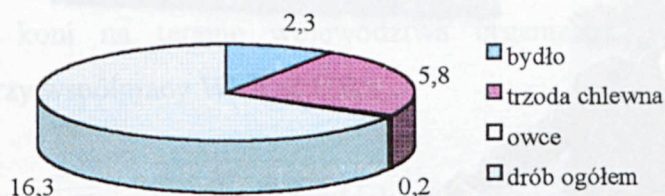
Ilość zwierząt przypadających na 1 gospodarstwo przedstawia poniższa tabela i wykresy:

Wyszczególnienie	Województwo	kraj
Bydło	2,8	2,3
Trzoda chlewna	8,6	5,8
Owce	0,5	0,2
Drób ogółem	11,2	16,3

Województwo.

Kraj.

Stan pogłowia zwierząt jest niższy od możliwości produkcji wynikających z warunków przyrodniczo – glebowych.

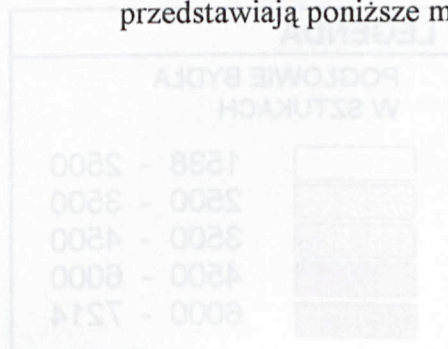
Decydujący wpływ na wzrost pogłowia ma poprawa opłacalności produkcji, którą można osiągnąć poprzez poprawę cech użytkowych utrzymywanych zwierząt gospodarskich.

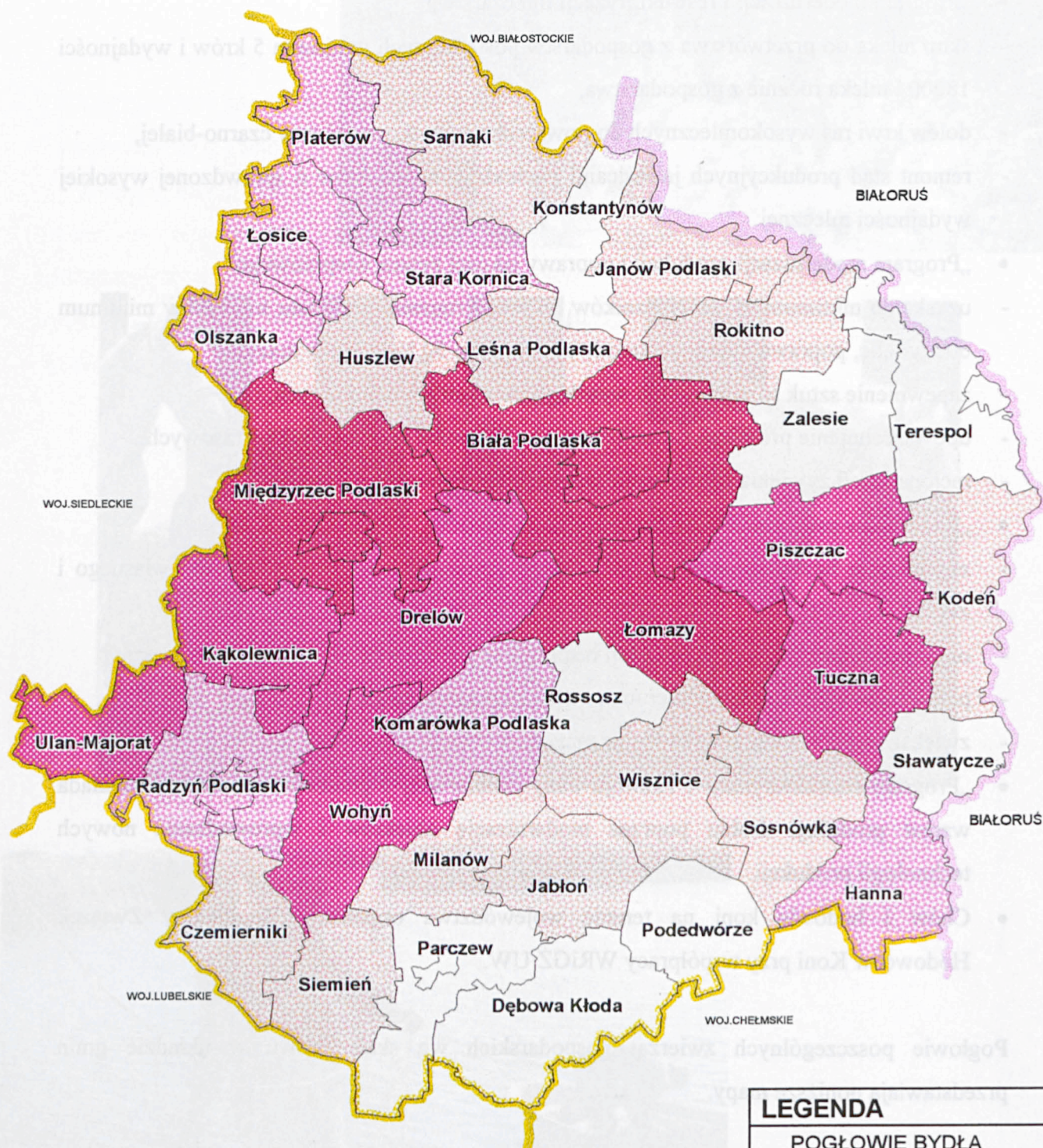
Przewidywane kierunki rozwoju produkcji zwierzęcej i możliwe sposoby ich osiągnięcia zostały zawarte w następujących programach opracowanych dla województwa białskopodlaskiego.

- „Program modernizacji i restrukturyzacji mleczarstwa”
 - skup mleka do przetwórstwa z gospodarstw posiadających minimum 5 krów i wydajności 18000 l mleka rocznie z gospodarstwa,
 - dolew krwi ras wysokomlecznych do powszechnie użytkowanej rasy czarno-białej,
 - remont stad produkcyjnych jałowicami pochodzącymi od krów o sprawdzonej wysokiej wydajności mlecznej.
- „Program modernizacji produkcji i poprawy jakości żywca wieprzowego”
 - uzyskanie minimum 15 szt. tuczników od lochy rocznie, przyrostu tuczników minimum 600 g/dobę, poprawa mięsności trzody chlewnej do 50 % mięsa w tuszy,
 - zapewnienie sztuk rozrodczych o wysokich parametrach użytkowych,
 - upowszechnienie produkcji tuczników pochodzących z krzyżówek 3 i 4 rasowych,
 - racjonalizacji żywienia i stosowanie pasz pełnoporcjowych.
- „Regionalny program doskonalenia pogłowia owiec”
 - zwiększenie liczby zwierząt w owczarniach istniejących w drodze remontu własnego i zakupu,
 - organizacja nowych stad w rejonach o sprzyjających warunkach,
 - poprawa genotypu owiec w kierunku zwiększenia mięsności,
 - zwiększenie produkcji tryków ras mięsnych.
- „Program restrukturyzacji i rozwoju bazy drobiarskiej i przetwórstwa drobiu” zakłada wzrost produkcji drobiu poprzez modernizację obiektów i wprowadzanie nowych technologii produkcji.
- Chów i hodowlę koni na terenie województwa organizuje Regionalny Związek Hodowców Koni przy współpracy WRiGŻ UW.

Pogłowie poszczególnych zwierząt gospodarskich wg skali chowu w układzie gmin przedstawiają poniższe mapy.

POGŁOWIE BYDŁA WEDŁUG SKALI CHOWU

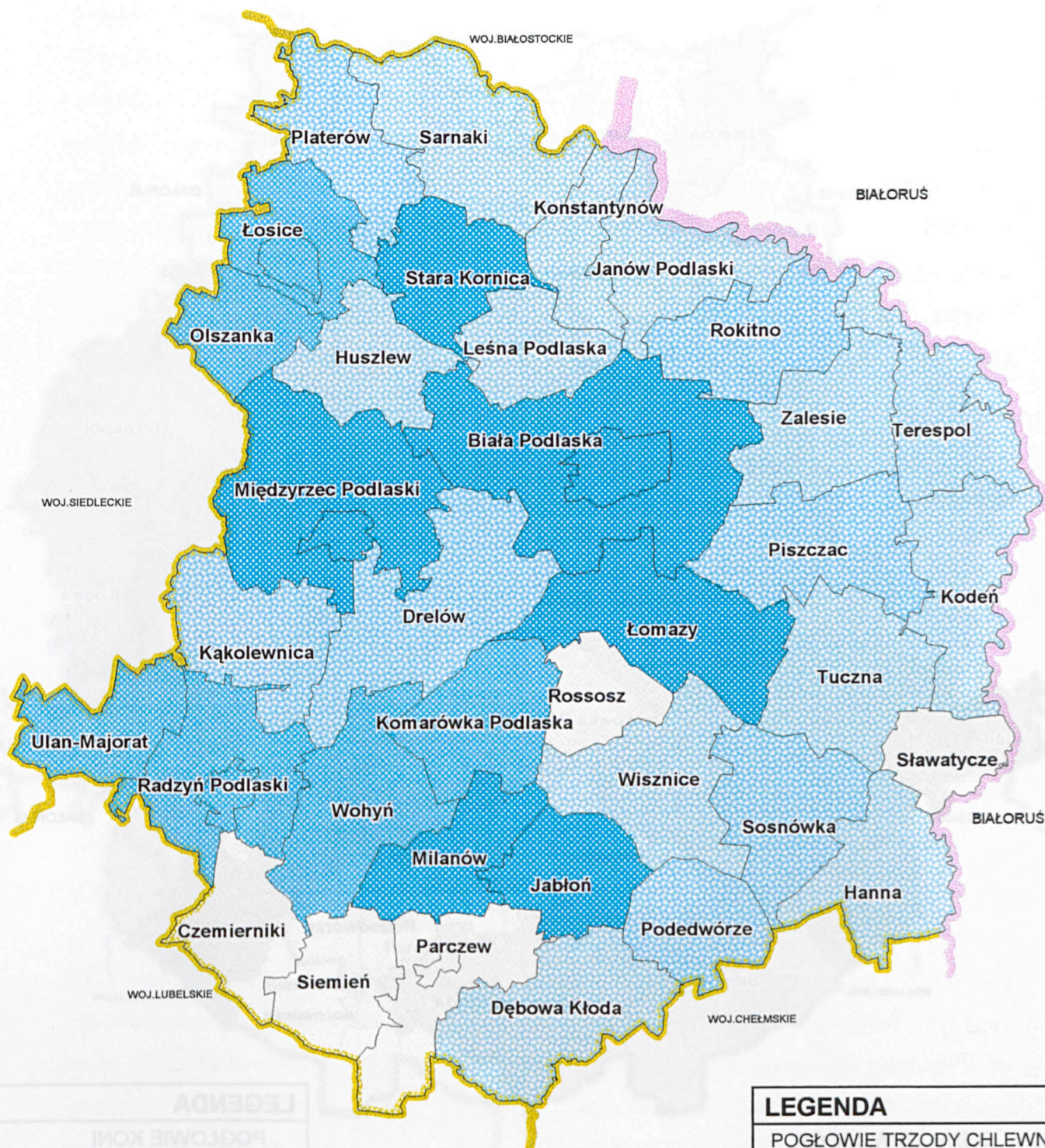

LEGENDA

POGŁOWIE BYDŁA
W SZTUKACH

	1538 - 2500
	2500 - 3500
	3500 - 4500
	4500 - 6000
	6000 - 7214

POGŁOWIE TRZODY CHLEWNEJ WEDŁUG SKALI CHOWU

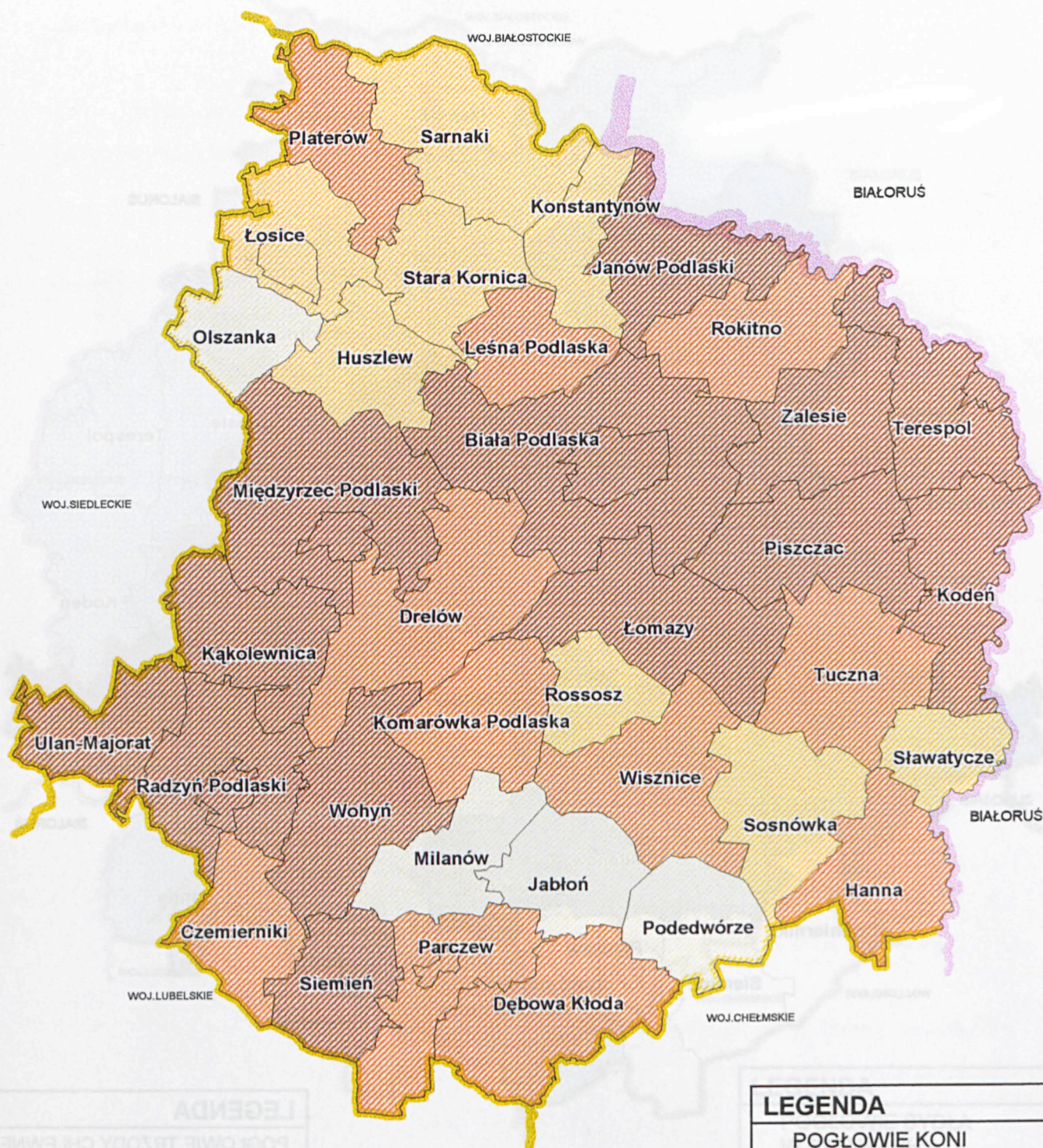

LEGENDA

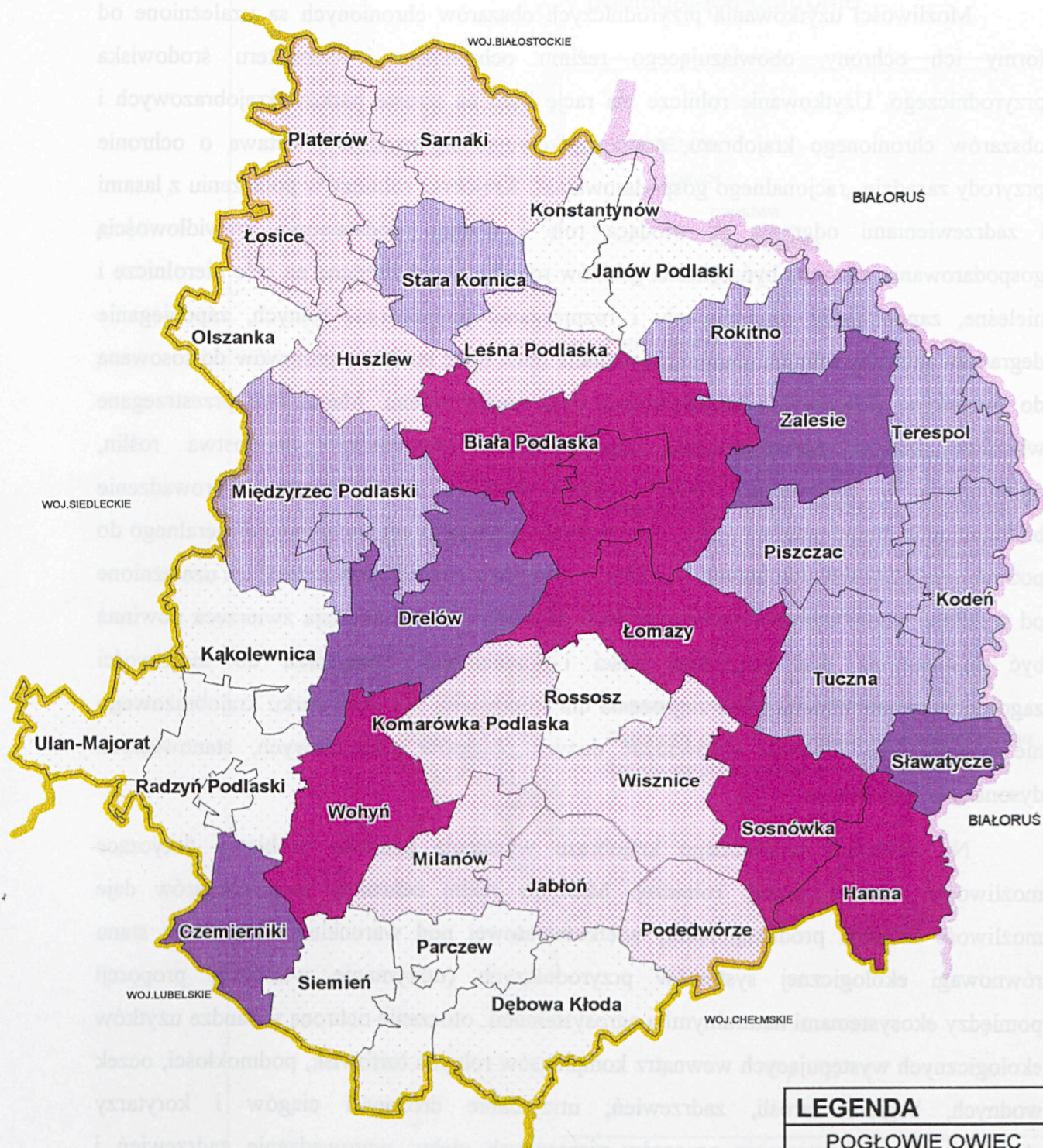
POGŁOWIE TRZODY CHLEWNEJ
W SZTUKACH

	4126 - 7000
	7000 - 10000
	10000 - 12000
	12000 - 15000
	15000 - 21305

POGŁOWIE KONI WEDŁUG SKALI CHOWU

POGŁOWIE OWIEC WEDŁUG SKALI CHOWU

LEGENDA

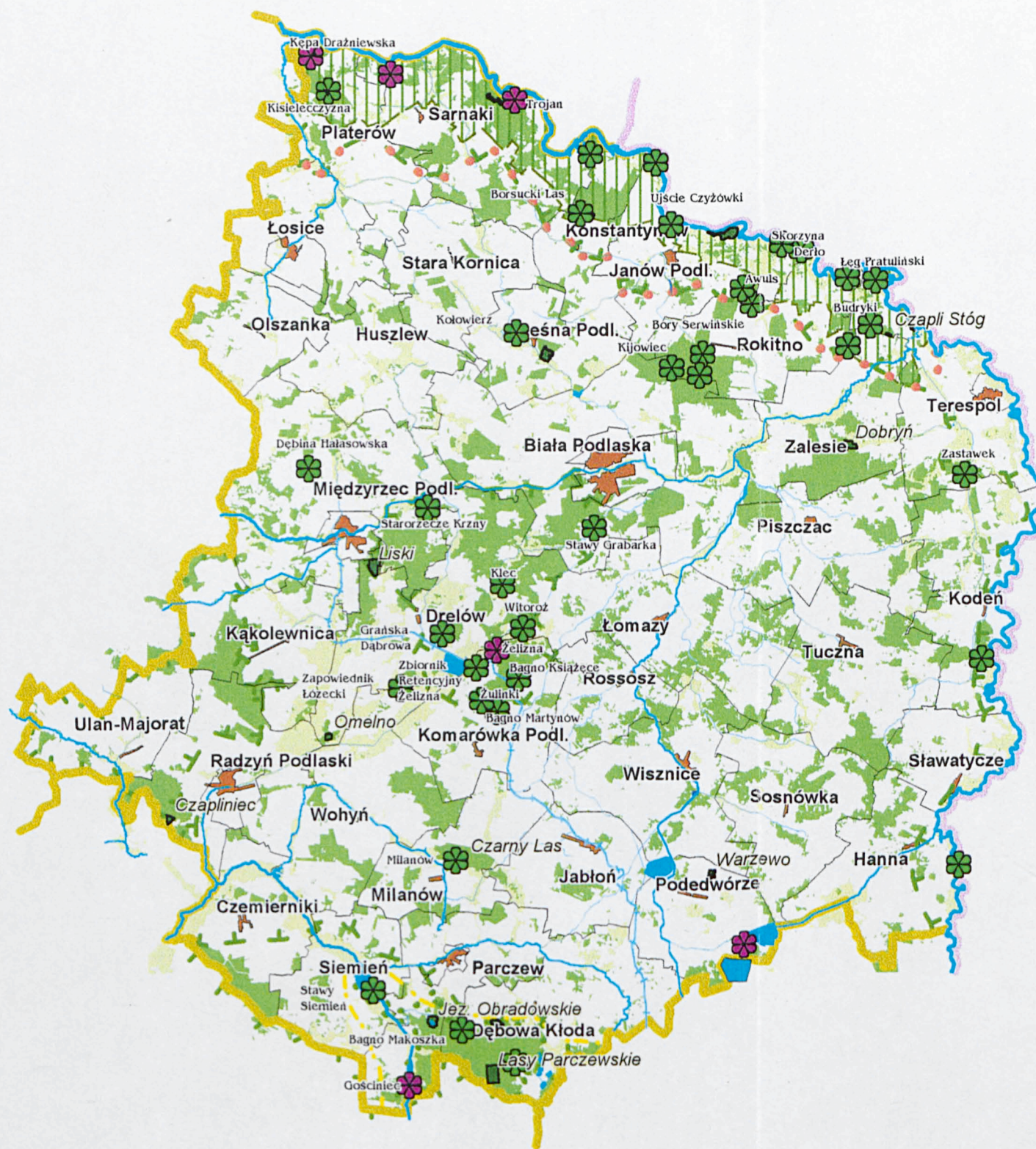
POGŁOWIE OWIEC
W SZTUKACH

	133 - 300
	300 - 500
	500 - 700
	700 - 1000
	1000 - 2969

4. Ograniczenia w zagospodarowaniu rolniczym gmin wynikające z położenia w obszarach chronionych prawnie.

Możliwości użytkowania przyrodniczych obszarów chronionych są uzależnione od formy ich ochrony, obowiązującego reżimu ochronnego i charakteru środowiska przyrodniczego. Użytkowanie rolnicze ma rację bytu na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu, podporządkowując się zgodnie z ustawą o ochronie przyrody zasadzie „racjonalnego gospodarowania”. Krajobraz rolniczy w połączeniu z lasami i zadrzewieniami odgrywa tu wiodącą rolę i dlatego podstawową prawidłowością gospodarowania powinna być ochrona gruntów rolnych przed zamianą na cele nierolnicze i nieleśne, zapobieganie rozdrabnianiu i rozpraszaniu gospodarstw rolnych, zapobieganie degradacji gruntów rolnych. Produkcja roślinna musi mieć strukturę zasiewów dostosowaną do warunków glebowych i klimatycznych oraz rzeźby terenu. Muszą być przestrzegane właściwe zabiegi agrotechniczne, uwzględniające odpowiednie następstwa roślin, ograniczenia w stosowaniu środków chemicznych, a na to miejsce wprowadzenie biologicznych metod ochrony roślin, dostosowanie nawożenia organicznego i mineralnego do potrzeb wynikających z lokalnych warunków. Decyzje o melioracjach muszą być uzależnione od wyników oceny oddziaływania melioracji na środowisko. Produkcja zwierzęca powinna być dostosowana pod względem ilości i koncentracji inwentarza do możliwości zagospodarowania obornika bez zagrożenia dla środowiska. Na teren parku krajobrazowego nie powinno się również wprowadzać dużych obiektów szklarniowych, stanowiących dysonans w krajobrazie.

Na obszarach chronionego krajobrazu występują podobne problemy dotyczące możliwości rozwoju funkcji rolniczej. Mniejszy reżim ochronny tych obszarów daje możliwość rozwoju produkcji rolnej wielkotowarowej pod warunkiem utrzymania stanu równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych (utrzymanie właściwej proporcji pomiędzy ekosystemami naturalnymi a agrosystemami; otoczenie ochroną w randze użytków ekologicznych występujących wewnątrz kompleksów rolnych torfowisk, podmokłości, oczek wodnych, bagien, zarośli, zadrzewień; utrzymanie drożności ciągów i korytarzy ekologicznych; zahamowanie procesów niszczących gleby; wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych). Parki Krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu mogą być miejscem produkcji tzw. „zdrowej żywności” ze względu na obowiązujące tam normy nawożenia i sposoby ochrony roślin.

WOJEWÓDZTWO BIALSKOPODLASKIE - obszary podlegające ochronie

LEGENDA

granice

- państwa
- województwa
- gmin

- Park Krajobrazowy "Podlaski Przełom Bugu"
- Otulina Parku Krajobrazowego
- Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu
- Projektowane Obszary Chronionego Krajobrazu
- Projektowany Park Krajobrazowy stanowiący otulinę Poleskiego Parku Narodowego
- Międzynarodowy Rezerwat Biosfery "Polesie"
- Rezerваты przyrody zatwierdzone
- Rezerваты przyr. proj z opracowaną dokumentacją
- Rezerваты przyr. wstępnie projektowane

BIURO STUDIÓW PRZESTRZENNYCH
I POLITYKI REGIONALNEJ
Biała Podlaska 1997

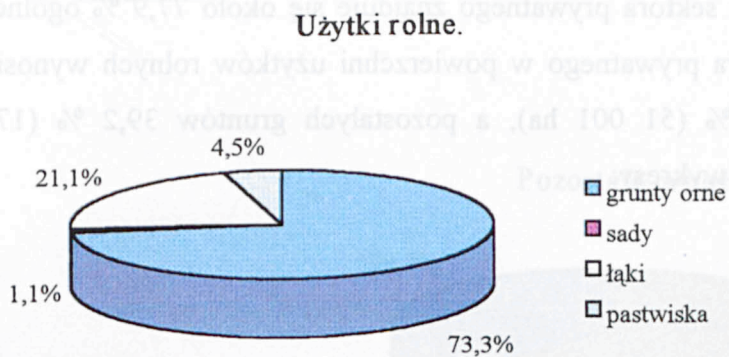
5. Struktura własności gospodarstw rolnych.

5.1. Przekształcenia w strukturze użytkowania gruntów wg użytków i użytkowników.

Powierzchnia ogólna województwa wynosi 536 778 ha, z czego na poszczególne formy użytkowania gruntów przypada:

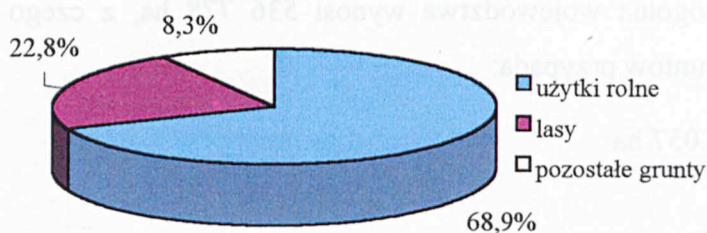
- użytki rolne – 370.057 ha
 - w tym:
 - grunty orne – 271.161 ha
 - sady – 4.226 ha
 - łąki – 78.068 ha
 - pastwiska – 16.602 ha
- lasy – 122.331 ha
- pozostałe grunty – 44.390 ha

Strukturę użytków rolnych przedstawia wykres:

Strukturę użytkowania gruntów przedstawia wykres:

Grunty ogółem.

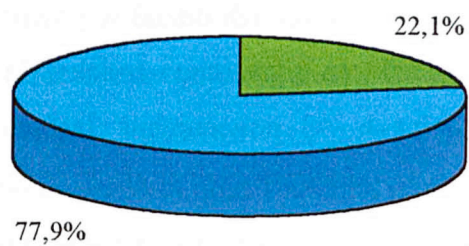

W porównaniu do roku 1986 w strukturze użytkowania gruntów wg użytków zaszły następujące zmiany:

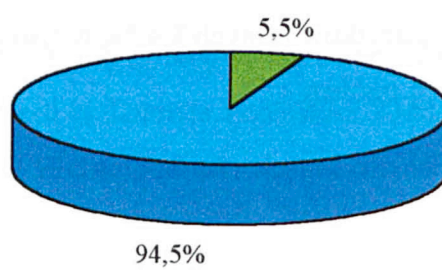
- zmniejszyła się pow. użytków rolnych o 1466 ha:
 - pow. gruntów ornych wzrosła o 4833 ha,
 - pow. sadów wzrosła o 669 ha,
 - pow. łąk i pastwisk zmniejszyła się o 6968 ha,
- wzrosła pow. lasów o 2137 ha.

W użytkowaniu sektora prywatnego znajduje się około 77,9 % ogólnej powierzchni gruntów. Udział sektora prywatnego w powierzchni użytków rolnych wynosi 94,5 % (349 707 ha), lasów 41,7 % (51 001 ha), a pozostałych gruntów 39,2 % (17 412 ha), co przedstawiają poniższe wykresy:

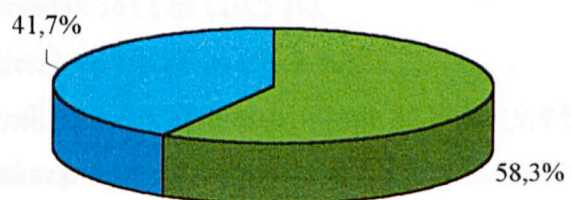
Grunty ogółem.

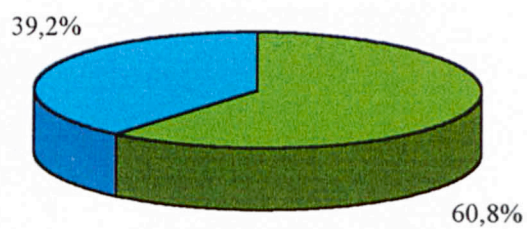
Użytki rolne.

Lasy.

Pozostałe grunty.

■ Sektor publiczny ■ Sektor prywatny

W porównaniu do roku 1986 udział sektora prywatnego w powierzchni gruntów ogółem wzrósł o 2,7 % (16.086 ha). Zmalała powierzchnia użytków rolnych należących do indywidualnych gospodarstw rolnych o 13.771 ha, zmalał również ich udział w powierzchni użytków rolnych ogółem o 5,1 %. Powierzchnia lasów sektora prywatnego zwiększyła się o 1134 ha. Udział indywidualnych gospodarstw rolnych w powierzchni lasów uległ zmniejszeniu o 8100 ha.

Powierzchnia gruntów ogółem w sektorze publicznym zmalała w latach 1986 – 1996 o 14 060 ha, a udział sektora publicznego o 2,7 %. Powierzchnia użytków rolnych sektora publicznego zmalała o 10974 ha, a jego udział w powierzchni użytków rolnych o 2,9 %. W obrębie sektora publicznego udział gruntów stanowiących własność państwową wynosił w 1996 r. 2,8 %, a użytków rolnych 3,4 %, w tym gospodarstwa skarbowe stanowiły 2,5 % pow. użytków rolnych ogółem.

W porównaniu z 1986 r. następujące zmiany w użytkowaniu gruntów wg. użytków zostały:

- zmniejszyła się pow. użytków rolnych o 1466 ha
- pow. gruntów ornych wzrosła o 4833 ha,
- pow. sadowi wzrosła o 669 ha,
- pow. łąk i pastwisk zmniejszyła się o 6968 ha,
- wzrosła pow. lasów o 2137 ha

W użytkowaniu sektora prywatnego znajduje się około 77,9 % ogólnej powierzchni gruntów. Udział sektora prywatnego w powierzchni użytków rolnych wynosi 94,5 % (149 707 ha), lasów 41,7 % (51 001 ha), a pozostałych gruntów 39,2 % (17 412 ha). Do pozostałych gruntów należą:

5.2. Przekształcenia własnościowe nieruchomości rolnych Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa.

Na terenie województwa białskopodlaskiego znajdowało się w 1991 roku (wg stanu na 31 grudnia) 13 państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej, gospodarujących na 19428 ha gruntów ogółem oraz 18065 ha gruntów PFZ przewidzianych do przejęcia przez AWRSP. Proces przejmowania mienia trwał do lutego 1994 r.

W skład mienia przejętego do Zasobu WRSP weszły wraz z gruntami środki trwałe: 1638 mieszkań, 9 gorzelni, 2 winiarnie, 53 mieszalnie pasz, 6 suszarni, krochmalnia, przetwórnia owoców i warzyw oraz młyn.

W 1996 r. Oddziałowi AWRSP w Lublinie przekazano do zagospodarowania 280 ha gruntów i 136 mieszkań po restrukturyzacji Stadniny Koni w Janowie Podlaskim. Odnośnie gruntów PFZ wg stanu na dzień 31.12.1997 Wojewoda Białskopodlaski skomunalizował i przekazał Lasom Państwowym ok. 270 ha, Agencji - 14610 ha.

Łącznie do Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa przejęto do 31 grudnia 1997 r. 34243 ha gruntów ogółem, z czego zgodnie z ustawą o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi SP zagospodarowano poprzez:

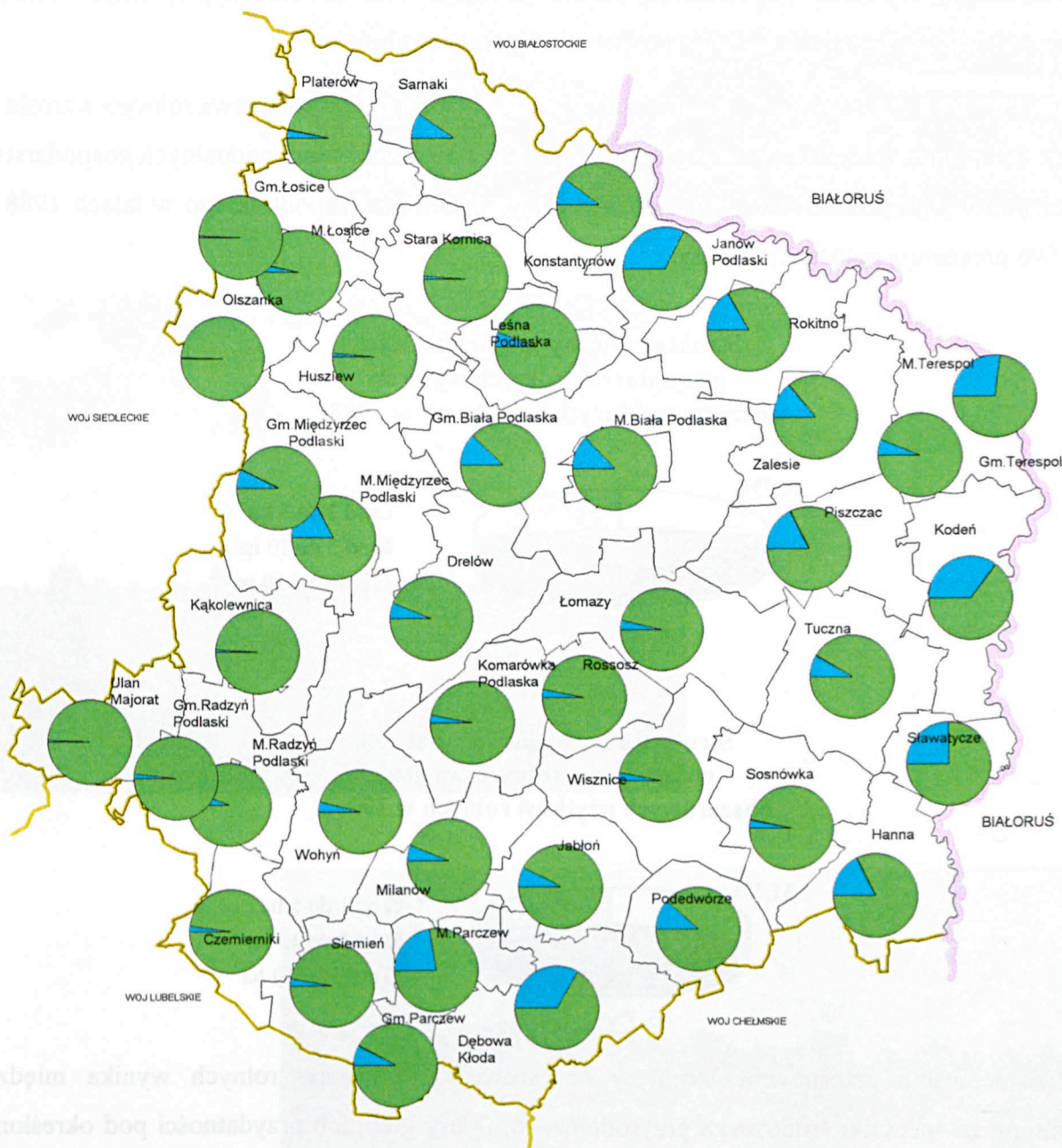
- sprzedaż 3612 ha (10,5 %),
- dzierżawę 19285 ha (56,3 %),
- przekazanie w administrowanie 3213 ha (9,4 %).

Przekazano także nieodpłatnie bądź w zarząd osobom fizycznym i instytucjom uprawnionym 1637 ha (4,8 %) gruntów.

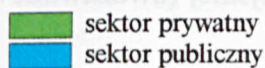
Udział sektora prywatnego i publicznego w powierzchni użytków rolnych w %

NAZWA	sektor prywatny	sektor publiczny
M.Biała Podlaska	12,97	87,03
M.Łosice	3,34	96,66
M.Miedzyrzec Podl.	17,24	82,76
M.Parczew	22,17	77,83
M.Radzyń Podl.	5,80	94,20
M.Terespol	26,97	73,03
Gm.Biała Podlaska	12,38	87,62
Gm.Czemierniki	2,09	97,91
Gm.Dębowa Kłoda	33,50	66,50
Gm.Drelów	5,94	94,06
Gm.Hanna	17,75	82,25
Gm.Huszlew	1,29	98,71
Gm.Jabłoń	7,52	92,48
Gm.Janów Podlaski	32,38	67,62
Gm.Kąkolewnica Wsch.	0,80	99,20
Gm.Kodeń	35,25	64,75
Gm.Komarówka Podl.	3,19	96,81
Gm.Konstantynów	10,35	89,65
Gm.Leśna Podlaska	5,48	94,52
Gm.Łomazy	3,50	96,50
Gm.Łosice	0,75	99,25
Gm.Międzyrzec Podl.	7,42	92,58
Gm.Milanów	6,09	93,91
Gm.Olszanka	0,45	99,55
Gm.Parczew	7,81	92,19
Gm.Piszczac	17,74	82,26
Gm.Platerów	3,25	96,75
Gm.Podedwórze	11,76	88,24
Gm.Radzyń Podl.	1,66	98,34
Gm.Rokitno	16,69	83,31
Gm.Rossosz	3,08	96,92
Gm.Sarnaki	9,56	90,44
Gm.Siemień	2,85	97,15
Gm.Sławatycze	24,85	75,15
Gm.Sosnówka	3,33	96,67
Gm.Stara Kornica	1,00	99,00
Gm.Terespol	5,95	94,05
Gm.Tuczna	8,65	91,35
Gm.Ulan Majorat	0,76	99,24
Gm.Wisznice	3,20	96,80
Gm.Wohyń	4,04	95,96
Gm.Zalesie	14,06	85,94

Udział sektora prywatnego i publicznego w powierzchni użytków rolnych wg gmin

Legenda

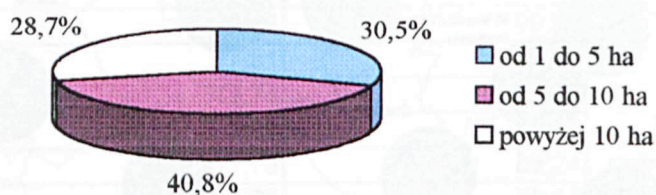

6. Struktura obszarowa indywidualnych gospodarstw rolnych.

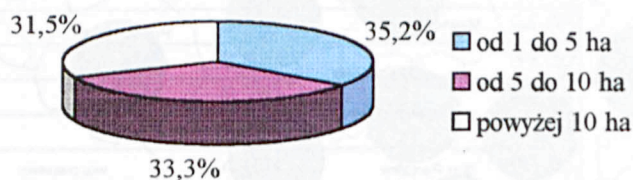
Przemiany w strukturze powierzchniowej indywidualnych gospodarstw są odzwierciedleniem procesu przystosowania się do nowych warunków ekonomicznych. Na sprostanie wymogom rynku europejskiego pod względem stosowania nowoczesnych technologii, uzyskania odpowiedniej jakości produktu oraz konkurencyjnej ceny, większe szanse mają gospodarstwa o dużej powierzchni gruntów rolnych.

Od 1986 do 1996 roku średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego wzrosła z 7,2 do 8,46 ha, średnia krajowa wynosi 6,99 ha. Strukturę liczby indywidualnych gospodarstw rolnych wg grup obszarowych na terenie województwa białkopodlaskiego w latach 1988 i 1996 prezentują poniższe wykresy:

Struktura liczby indywidualnych gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych w 1988r.

Struktura liczby indywidualnych gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych w 1996r.

Zróżnicowanie przestrzenne struktury obszarowej gospodarstw rolnych wynika między innymi ze specyfiki środowiska przyrodniczego, (klasy gleb, ich przydatności pod określone uprawy), realizowanych na danym obszarze celów ochronnych (gospodarka wielkotowarowa pozostaje w sprzeczności z celami ochrony parku krajobrazowego), jak również z położenia danej gminy na terenie obszaru funkcjonalnego np. w strefie podmiejskiej (dwuzawodowość, strefa żywicielska miasta).

Udział powierzchni poszczególnych grup obszarowych indywidualnych gospodarstw i działek rolnych w ogólnej powierzchni użytków rolnych wg gmin w %

NAZWA	1a	2a	3a	4a	5a	6a	pow.UR ogółem
M.Biała Podlaska	4,63	33,66	29,93	16,60	9,14	6,06	8108
M.Łosice	2,09	33,47	41,35	20,01	16,33	3,76	2339
M.Międzyrzec Podl.	10,55	41,89	29,90	11,15	4,75	1,76	3184
M.Parczew	4,11	25,13	25,20	14,90	19,07	1,03	3215
M.Radzyń Podl.	9,93	47,64	24,93	51,00	4,87	7,56	2527
M.Terespol	14,75	35,47	19,58	13,26	8,08	8,87	1139
Gm.Biała Podlaska	1,11	10,76	32,12	27,95	20,92	7,16	18368
Gm.Czemierniki	1,25	18,31	39,97	23,83	15,72	0,95	7456
Gm.Dębowa Kłoda	2,00	10,20	24,76	22,51	25,94	14,58	7933
Gm.Drelów	0,68	7,36	25,30	29,51	35,07	2,08	13043
Gm.Hanna	0,67	3,38	17,70	28,33	44,47	5,46	10497
Gm.Huszelw	0,56	4,88	28,07	33,44	30,35	2,70	8387
Gm.Jabłoń	0,49	4,63	20,68	31,54	36,55	6,14	8625
Gm.Janów Podlaski	2,83	10,92	28,48	27,97	24,52	5,26	7078
Gm.Kąkolewnica Wsch.	1,34	23,75	41,78	23,71	9,01	0,39	11398
Gm.Kodeń	2,65	12,73	32,56	26,06	21,12	4,89	6300
Gm.Komarówka Podl.	1,01	7,46	29,46	30,35	28,58	3,13	10886
Gm.Konstantynów	1,22	13,26	35,01	26,68	21,19	2,58	5880
Gm.Leśna Podlaska	0,83	10,24	33,41	30,86	22,74	1,90	7255
Gm.Łomazy	0,56	5,72	20,79	28,76	38,73	5,47	16433
Gm.Łosice	0,71	9,46	31,81	27,73	27,50	2,97	7612
Gm.Międzyrzec Podl.	1,06	15,62	36,10	26,23	18,78	2,21	18633
Gm.Milanów	1,15	7,48	22,73	27,41	34,34	6,90	8628
Gm.Olszanka	0,02	6,42	22,72	30,87	38,06	1,91	8585
Gm.Parczew	2,50	18,85	32,92	21,35	15,01	9,38	6713
Gm.Piszczac	1,12	13,58	34,37	26,31	21,87	2,75	10698
Gm.Platerów	0,74	11,38	33,35	25,67	17,09	11,76	10023
Gm.Podedwórze	0,42	1,94	10,25	21,49	40,54	25,36	7329
Gm.Radzyń Podl.	1,31	27,09	38,15	19,14	13,12	1,18	10199
Gm.Rokitno	0,91	6,27	27,62	30,74	28,55	5,91	8033
Gm.Rossosz	0,54	7,22	25,03	24,02	18,37	0,89	8350
Gm.Sarnaki	0,51	9,48	31,81	29,63	25,41	3,17	11483
Gm.Siemień	1,89	19,69	40,33	23,92	12,68	1,48	7955
Gm.Sławatycze	1,94	10,61	23,51	22,04	24,49	17,41	5607
Gm.Sosnówka	0,38	3,31	16,39	27,61	46,32	6,01	10962
Gm.Stara Kornica	0,27	6,01	31,00	32,61	24,70	5,42	11728
Gm.Terespol	3,62	20,66	33,49	22,32	17,09	2,84	7214
Gm.Tuczna	0,75	4,71	17,55	28,02	40,15	8,83	12774
Gm.Ulan Majorat	0,89	16,97	38,92	25,60	14,25	3,38	10139
Gm.Wisznice	1,35	8,50	21,94	29,14	33,84	5,20	13218
Gm.Wohyń	0,80	11,17	27,16	26,60	29,81	4,43	13917
Gm.Zalesie	1,14	10,93	29,38	28,15	19,71	10,68	7704

1a - gospodarstwa o powierzchni do 1ha

2a - gospodarstwa o powierzchni od 1ha do 5ha

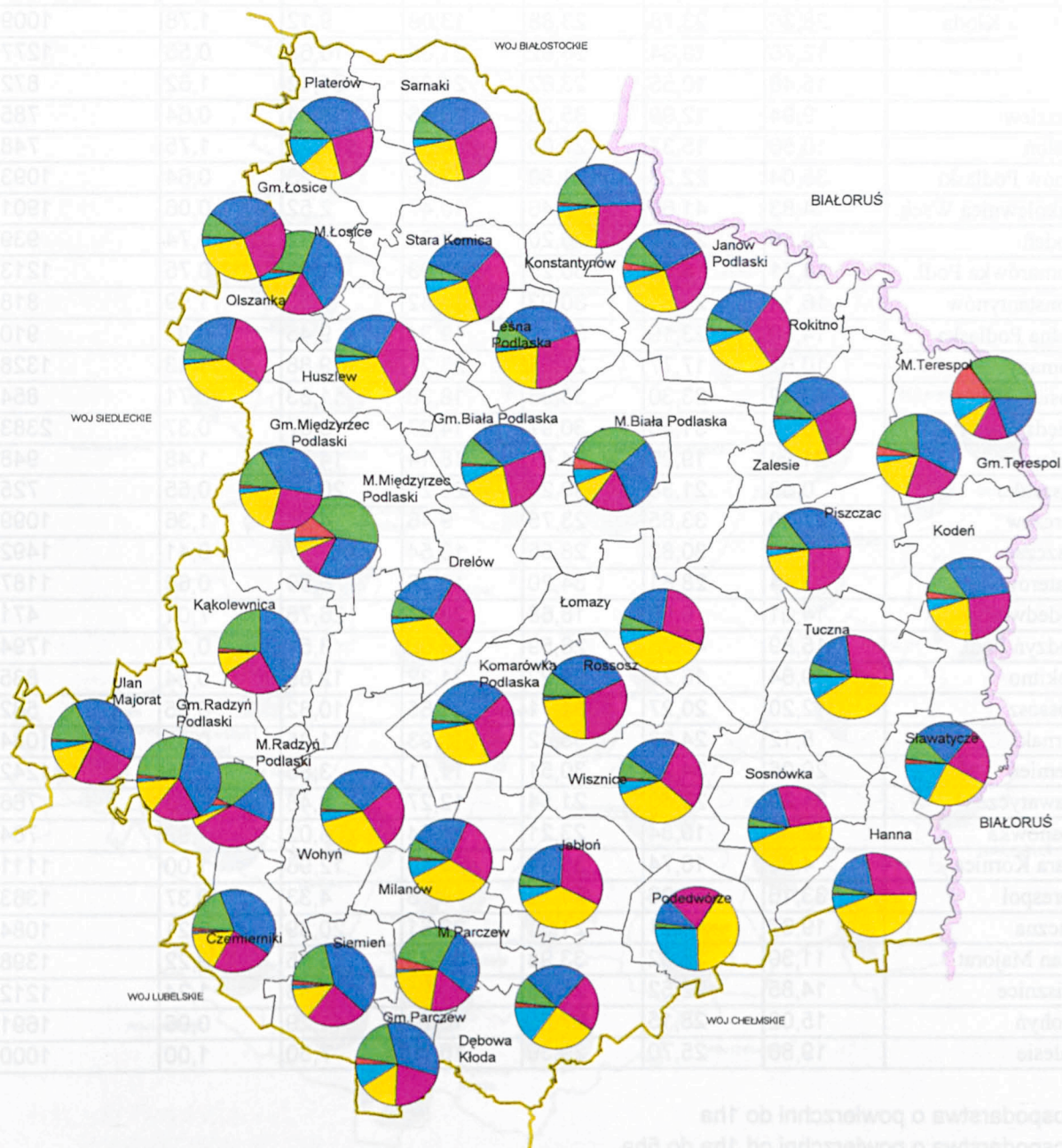
3a - gospodarstwa o powierzchni od 5ha do 10ha

4a - gospodarstwa o powierzchni od 10ha do 15ha

5a - gospodarstwa o powierzchni od 15ha do 30ha

6a - gospodarstwa o powierzchni powyżej 30ha

Udział powierzchni poszczególnych grup obszarowych indywidualnych gospodarstw i działek rolnych w ogólnej powierzchni użytków rolnych wg gmin (w%)

Legenda

- gospodarstwa o powierzchni do 1ha
- gospodarstwa o powierzchni od 1ha do 5ha
- gospodarstwa o powierzchni od 5ha do 10ha
- gospodarstwa o powierzchni od 10ha do 15ha
- gospodarstwa o powierzchni od 15ha do 30ha
- gospodarstwa o powierzchni powyżej 30ha

Udział poszczególnych grup obszarowych indywidualnych gospodarstw i działek rolnych w ogólnej liczbie indywidualnych gospodarstw i działek rolnych wg gmin w %

NAZWA	1b	2b	3b	4b	5b	6b	gosp. ogółem
M.Biała Podlaska	38,97	41,25	13,17	4,60	1,64	1,98	2194
M.Łosice	15,05	50,86	23,24	6,86	3,62	0,37	525
M.Międzyrzec Podl.	55,65	33,28	8,48	1,96	0,47	0,16	1274
M.Parczew	31,48	43,48	15,14	5,09	4,50	0,31	667
M.Radzyń Podl.	47,87	43,17	7,42	0,90	0,54	0,10	1105
M.Terespol	68,88	24,06	4,32	1,73	0,72	0,29	694
Gm.Biała Podlaska	19,50	24,73	30,40	16,50	8,00	0,87	2236
Gm.Czemierniki	16,61	34,96	31,55	11,71	4,98	0,19	1144
Gm.Dębowa Kłoda	28,36	23,78	23,88	13,08	9,12	1,78	1009
Gm.Drelów	12,76	19,34	28,82	21,85	16,68	0,55	1277
Gm.Hanna	15,48	10,55	23,62	24,31	24,42	1,62	872
Gm.Huszelw	9,94	12,99	35,03	25,86	15,54	0,64	785
Gm.Jabłoń	10,56	15,37	27,00	26,20	19,12	1,75	748
Gm.Janów Podlaski	35,04	22,23	21,50	13,36	7,23	0,64	1093
Gm.Kąkolewnica Wsch.	14,83	41,66	30,46	10,47	2,52	0,06	1901
Gm.Kodeń	28,86	24,07	26,20	13,21	6,92	0,74	939
Gm.Komarówka Podl.	18,71	18,80	30,25	20,03	11,46	0,75	1213
Gm.Konstantynów	16,14	29,34	30,93	14,42	7,58	1,59	818
Gm.Leśna Podlaska	14,50	23,19	33,19	19,34	9,45	0,83	910
Gm.Łomazy	10,62	17,77	27,03	23,27	19,88	1,43	1328
Gm.Łosice	10,42	23,30	35,36	18,38	11,83	0,71	854
Gm.Międzyrzec Podl.	16,16	31,56	30,97	14,27	6,67	0,37	2383
Gm.Milanów	21,94	19,20	24,47	18,14	14,77	1,48	948
Gm.Olszanka	0,69	21,38	30,21	26,21	20,96	0,55	725
Gm.Parczew	27,30	33,85	23,75	9,46	4,28	1,36	1099
Gm.Piszczac	19,30	30,83	28,55	13,54	7,37	0,41	1492
Gm.Platerów	13,14	28,81	34,20	16,26	6,99	0,60	1187
Gm.Podewórze	14,01	9,98	18,68	23,57	26,75	7,01	471
Gm.Radzyń Podl.	15,89	45,76	26,59	8,08	3,51	0,17	1794
Gm.Rokitno	19,64	16,29	29,22	21,32	12,69	0,84	835
Gm.Rossosz	12,20	20,27	34,71	21,65	10,82	0,35	582
Gm.Sarnaki	8,12	24,63	35,42	19,93	11,35	0,55	1084
Gm.Siemień	20,05	34,22	30,51	11,11	3,86	0,25	1242
Gm.Sławatycze	31,20	25,46	21,54	12,27	8,48	1,05	766
Gm.Sosnówka	12,37	10,84	23,21	25,64	26,02	1,92	784
Gm.Stara Kornica	4,86	16,74	38,34	26,10	12,96	1,00	1111
Gm.Terespol	33,16	32,06	21,35	8,73	4,33	0,37	1363
Gm.Tuczna	19,37	14,21	21,31	22,51	20,39	2,21	1084
Gm.Ulan Majorat	11,30	35,62	33,98	13,73	5,15	0,22	1398
Gm.Wisznice	14,85	22,52	25,25	20,71	15,43	1,24	1212
Gm.Wohyń	15,02	28,15	27,85	16,73	11,29	0,96	1691
Gm.Zalesie	19,80	25,70	29,30	16,70	7,50	1,00	1000

1b - gospodarstwa o powierzchni do 1ha

2b - gospodarstwa o powierzchni od 1ha do 5ha

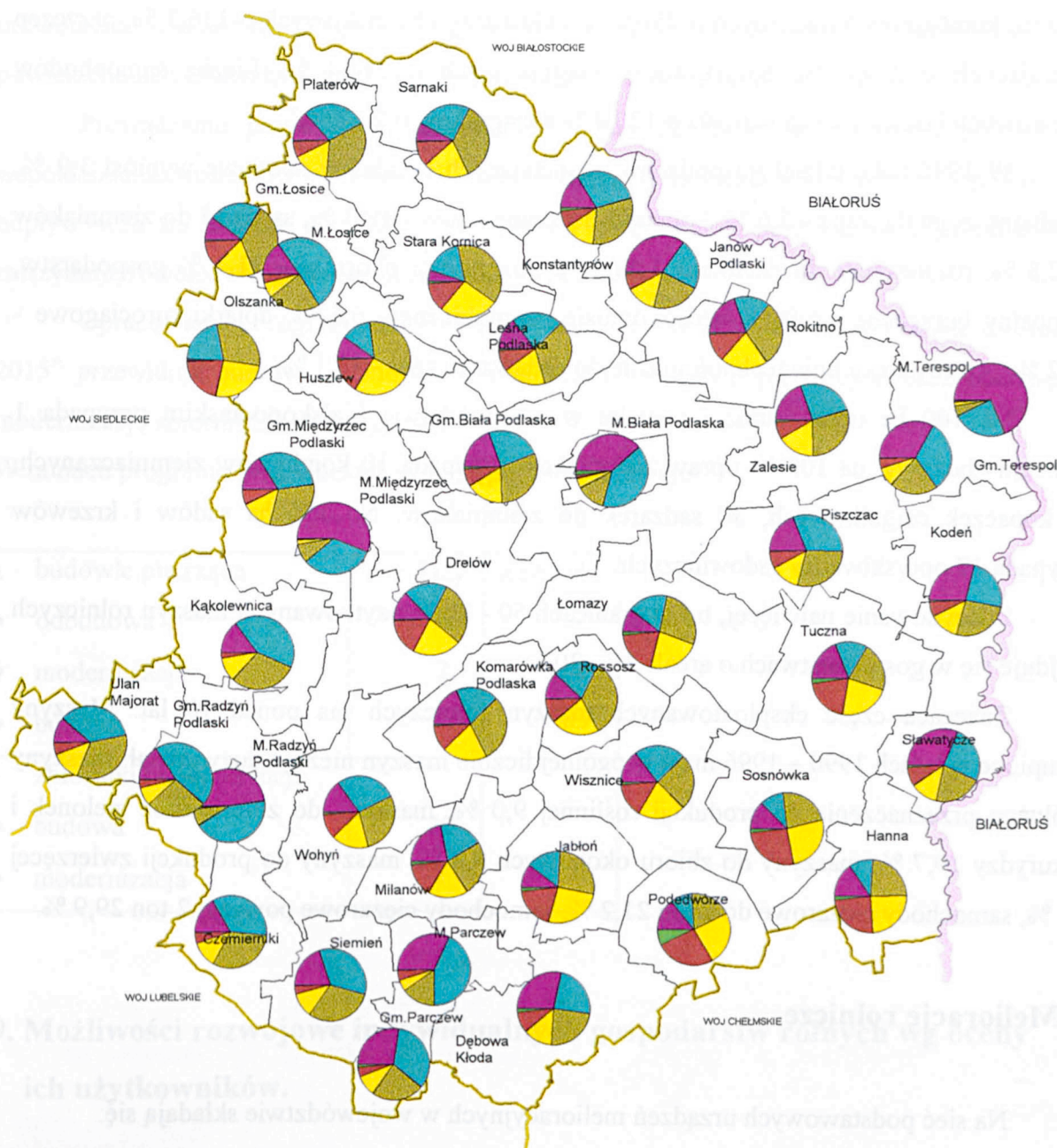
3b - gospodarstwa o powierzchni od 5ha do 10ha

4b - gospodarstwa o powierzchni od 10ha do 15ha

5b - gospodarstwa o powierzchni od 15ha do 30ha

6b - gospodarstwa o powierzchni powyżej 30ha

Udział poszczególnych grup obszarowych indywidualnych gospodarstw i działek rolnych w ogólnej liczbie indywidualnych gospodarstw i działek rolnych wg gmin (w%)

Legenda

- gospodarstwa o powierzchni do 1ha
- gospodarstwa o powierzchni od 1ha do 5ha
- gospodarstwa o powierzchni od 5ha do 10ha
- gospodarstwa o powierzchni od 10ha do 15ha
- gospodarstwa o powierzchni od 15ha do 30ha
- gospodarstwa o powierzchni powyżej 30ha

7. Techniczne środki produkcji.

Postępujące przemiany w strukturze zatrudnienia, strukturze powierzchniowej gospodarstw indywidualnych oraz metodach upraw i hodowli kreują popyt na nowoczesne środki produkcji. W latach 1986 – 1996 nastąpił znaczny wzrost liczby użytkowanych maszyn rolniczych. Liczba kombajnów zbożowych wzrosła o 124,2 %, kombajnów ziemniaczanych o 68,6 %, kombajnów buraczanych o 450,0 %, ładowaczy chwytakowych o 136,7 %, przyczep zbierających o 219,0 %, opryskiwaczy ciągnikowych o 214,4 %. Liczba samochodów ciężarowych i dostawczych wzrosła o 120,4 % a ciągników o 28,2 %.

W 1996 roku udział gospodarstw posiadających kombajny zbożowe wyniósł 3,9 %, kombajny ziemniaczane - 7,6 %, kopaczki do ziemniaków - 19,3 %, sadzarki do ziemniaków - 22,8 %, rozsiewacze do nawozów - 21,1 %, rozrzutniki obornika - 31,1 % gospodarstw, kombajny buraczane - 6,9 %, silosokombajny samobieżne - 6,5 %, dojarki rurociągowe - 19,2 %, przemysłowe linie technologiczne do zadawania pasz - 13,1 %.

Na 100 ha upraw zbóż i rzepaku w województwie białkopodlaskim przypada 1 kombajn zbożowy, na 100 ha upraw ziemniaków przypada 10 kombajnów ziemniaczanych, 25 kopaczek ciągnikowych, 30 sadzarek do ziemniaków. Na 100 ha sadów i krzewów przypada 17 opryskiwaczy sadowniczych.

Zdecydowanie najwięcej, bo w granicach 50 - 80 % użytkowanych maszyn rolniczych znajduje się w gospodarstwach o areale 10 - 30 ha.

Znacząca część eksploatowanych maszyn rolniczych ma ponad 10 lat. Maszyny zakupione w latach 1990 – 1996 mają w ogólnej liczbie maszyn niezbyt duży udział: maszyny ogólnego przeznaczenia do produkcji roślinnej 9,0 %, maszyny do zbioru zbóż zielonek i kukurydzy 19,7 %, maszyny do zbioru okopowych 9,8 %, maszyny do produkcji zwierzęcej 6,5 %, samochody ciężarowe do 2 ton 21,2 %, samochody ciężarowe powyżej 2 ton 29,9 %.

8. Melioracje rolnicze.

Na sieć podstawowych urządzeń melioracyjnych w województwie składają się:

- rzeki i kanały – 1199 km,
- wały przeciw powodziowe – 14,6 km,
- zbiorniki retencyjne – 1315 km,
- nawodnienia na 8676 ha użytków rolnych.

Ogółem zmeliorowano 111505 ha użytków rolnych, w tym 64014 ha użytków zielonych 47491 ha gruntów ornych. Stanowi to około 87 % użytków rolnych wymagających melioracji. Zgłoszone przez rolników potrzeby w zakresie melioracji szczegółowych na najbliższe lata wynoszą ok. 15 tys. ha użytków rolnych.

Znaczna część urządzeń melioracyjnych (ok. 22 %) wymaga odbudowy i modernizacji. Nakłady finansowe na inwestycje melioracyjne w ostatnich latach nie pozwalają na pełne odtworzenie zdekapitalizowanych urządzeń. Prowadzone są nowe melioracje na niewielkich powierzchniach oraz odtwarzane i modernizowane urządzenia wyeksploatowane.

Prowadzenie prawidłowej gospodarki wodnej na terenach rolniczych polega na współdziałaniu systemów melioracji i małej retencji. Urządzenia małej retencji opóźniając odpływ wód do cieków głównych, pozwolą na podniesienie poziomu wód gruntowych, zatrzymują również wodę do ewentualnych nawodnień.

Opracowany „Program małej retencji w województwie białskopodlaskim do roku 2015” przewiduje budowę, odbudowę i modernizację budowli piętrzących oraz budowę i modernizację zbiorników małej retencji.

W ramach programu przewidziane są następujące inwestycje:

- budowle piętrzące	jazy	zastawki
• odbudowa	4	-
• modernizacja	2	-
• budowa	12	83
- zbiorniki małej retencji		
• budowa	30	
• modernizacja	7	

9. Możliwości rozwojowe indywidualnych gospodarstw rolnych wg oceny ich użytkowników.

Ocena możliwości rozwojowych indywidualnych gospodarstw rolnych jest uzależniona od ich kondycji ekonomicznej, kwalifikacji i umiejętności użytkowników oraz czynnika czysto subiektywnego - postawy użytkowników wobec zachodzących zmian, możliwości przystosowania do nowych warunków.

Spośród badanych osób użytkownicy 56 % gospodarstw rolnych określili swoje gospodarstwa jako nierozwojowe, około 18 % gospodarstw - jako rozwojowe i około 26 % użytkowników nie miało w tej sprawie opinii.

Gospodarstwa uznane za rozwojowe gospodarowały na obszarze stanowiącym 29,7 % użytków rolnych indywidualnych gospodarstw rolnych. Gospodarstwa, których użytkownicy nie mieli opinii na ten temat stanowiły 28 % powierzchni użytków rolnych indywidualnych gospodarstw rolnych.

Specyfika produkcji rolniczej stwarza możliwości rozwojowe dla gospodarstw większych obszarowo. W gospodarstwach rozwojowych produkcja towarowa przypadająca na 1 pełnozatrudnionego była przeciętnie 2,2 razy wyższa niż w gospodarstwach nierozwojowych.

Indywidualne gospodarstwa rolne, których głównym źródłem dochodu jest działalność rolnicza niemal w równych proporcjach zostały podzielone między grupę rozwojową, nierozwojową i bez określonej opinii.

W gospodarstwach, których głównym źródłem dochodu nie jest działalność rolnicza (emerytura, praca najemna, pozarolnicza działalność gospodarcza), aż 76,8 % użytkowników gospodarstw określiło perspektywy dla gospodarstw jako nierozwojowe, 18,1 % nie miało opinii w tej sprawie, a tylko 5,1 % użytkowników wypowiedziało się pozytywnie na temat przyszłości swoich gospodarstw.

10. Przewidywane zmiany w gospodarstwach indywidualnych do 2000 r. wg zamiarów ich użytkowników.

Na podstawie spisu rolniczego w 1996 r. stwierdzono, że ok. 30 % użytkowników gospodarstw rolnych zamierza w swoich gospodarstwach wprowadzić zmiany do roku 2000. Zamierzenia użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych przedstawia poniższe zestawienie:

	Udział w ogólnej liczbie gospodarstw
- powiększenie gospodarstw przez zakup i przejęcie ziemi w dzierżawę	14,9 %

- zachowanie gospodarstw
w dotychczasowym kształcie 60,1 %
- zachowanie gospodarstw,
podjęcie działalności
pozarolniczej 2,2 %
- ograniczenie powierzchni
gospodarstwa 9,6 %
- przekazanie lub sprzedaż
gospodarstwa 12,5 %

W wyniku przekazania gospodarstw w ręce następców przejdzie 44701 ha ziemi, co stanowi 12,1 % powierzchni ogólnej gospodarstw. Na rynek trafi tytułem sprzedaży 4709 ha, tj. około 1,3 % ogólnej powierzchni gospodarstw.

Podjęmowanie dodatkowej działalności gospodarczej przez użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych jest skorelowane z wielkością sprzedaży produkcji towarowej oraz wiekiem i płcią użytkownika. Udział gospodarstw podejmujących pozarolniczą działalność gospodarczą jest wyższy w gospodarstwach wysokotowarowych, zwłaszcza prowadzonych przez mężczyzn w wieku 25 – 44 lata.

Wydatki na inwestycje, zakup maszyn i rozszerzenie bądź zmianę profilu produkcji do roku 2000 zamierza ponieść (wg spisu rolnego w czerwcu 1996 r.) następujący odsetek gosp.:

- zakup ciągników i maszyn rolniczych – 13,5 % gospodarstw
- budowa, remont i modernizacja budynków gospodarczych – 22 % gospodarstw
- budowa, remont i modernizacja budynków mieszkalnych – 28 % gospodarstw
- zwiększenie stada podstawowego – 9,5 % gospodarstw
- dokonanie nowych nasadzeń i zmianę kierunku produkcji – 5,1 % gospodarstw
- rozwój infrastruktury technicznej – 31 % gospodarstw
- zakup akcji sprywatyzowanych przedsiębiorstw – 1,5 % gospodarstw
- zaciągnięcie kredytów – 40 % gospodarstw

11. Infrastruktura techniczna na obszarach wiejskich.

Warunkiem rozwoju gospodarczego wsi jest nowoczesna i sprawnie funkcjonująca infrastruktura techniczna. Lata 90-te były dla wsi podlaskiej okresem bardzo korzystnym pod

tym względem. Największym sukcesem było wyposażenie wszystkich miejscowości województwa w automatyczną sieć telefoniczną do końca 1997 r. Wskaźnik gęstości telefonicznej na obszarach wiejskich wyniósł 189 ab/1000M. Udział abonentów podłączonych do najnowocześniejszych central cyfrowych typu 5ESS w ogólnej liczbie abonentów woj. białkopodlaskiego wyniósł wg stanu na dzień 31.12.1997 r. ok. 47,9 %.

W zakresie gospodarki wodno - ściekowej stopień wyposażenia obszarów wiejskich w wodociąg przedstawia się znacznie korzystniej niż poziom wyposażenia w sieć kanalizacji sanitarnej i oczyszczalnie ścieków. Średnio ok. 46,5 % mieszkańców wsi korzysta z wodociągu. Oczyszczalnie ścieków funkcjonują w 14 spośród 30 miejscowości gminnych, a w kolektory sanitarne wyposażone są przeważnie miejscowości gminne. Najlepiej pod względem wyposażenia w system wodno - kanalizacyjny prezentują się gminy: Terespol, Czemierniki, Wisznice, Sarnaki, Konstantynów. Gminy Milanów, Sosnowka i Olszanka są wyposażone w wodociąg w 100 %, nie posiadają jednak systemu kanalizacji sanitarnej. Proces gazyfikacji województwa znajduje się w fazie początkowej. O ile w miastach położonych w zachodniej części województwa i w Białej Podlaskiej przebiega on dosyć sprawnie, to na obszarach wiejskich jedynie mieszkańcy kilku gmin mają możliwość korzystania z gazu przewodowego. Są to gminy: Sarnaki, Konstantynów, Biała Podlaska, Łosice, Ulan Majorat. Ogółem w gaz sieciowy wyposażonych jest zaledwie 7,7 % mieszkańców województwa.

Przy wzrastającej roli sprawnie działającego transportu dla rozwoju gospodarki rolnej niebagatelne znaczenie ma stan techniczny dróg w województwie. Na sieć drogową województwa białkopodlaskiego składają się:

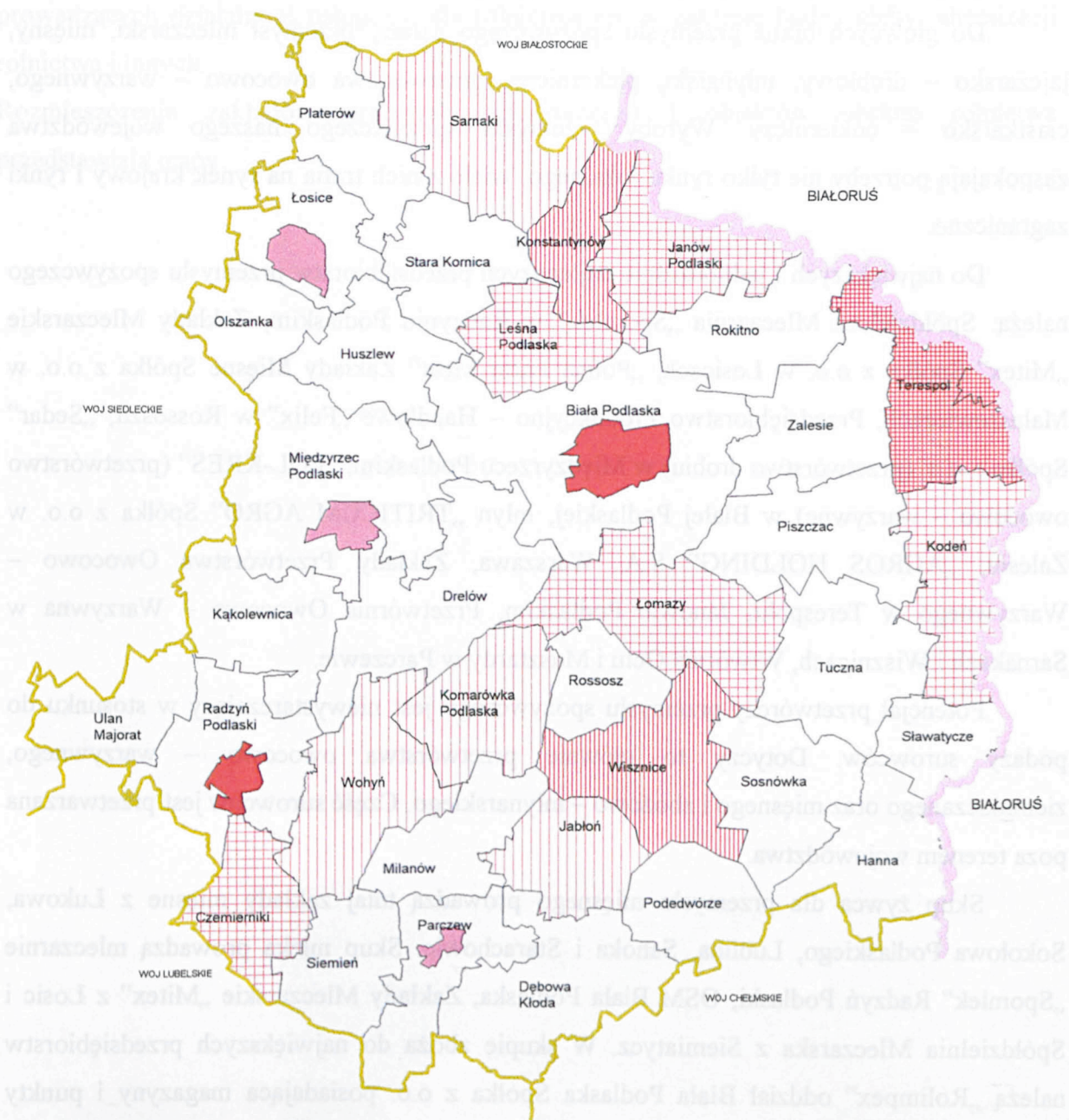
drogi krajowe – 674 km, w tym drogi gruntowe 2 km,

drogi wojewódzkie – 2310 km, w tym drogi gruntowe 547 km,

drogi lokalne i gminne – 4462 km, w tym drogi gruntowe 3885 km.

Ogólnie można stwierdzić, że stan techniczny dróg gminnych i wojewódzkich, tak ważnych dla rozwoju obszarów wiejskich jest zły. Ponadto większość dróg gminnych jest nieutwardzonych. W latach 1992 – 97 wybudowano 197 km dróg gminnych utwardzonych, jednak potrzeby w tym zakresie są nadal ogromne.

Poziom wyposażenia wiejskich gospodarstw domowych w sieć kanalizacji sanitarnej

Legenda

0 do 0	(24)
1 do 10%	(4)
10,1 do 20%	(5)
20,1 do 30%	(2)
30,1 do 40%	(2)
40,1 do 50%	(0)
50,1 do 60%	(3)
60,1 do 70%	(0)
70,1 do 85%	(2)

12. Przemysł rolno – spożywczy i obsługa rolnictwa.

Przemysł województwa białkopodlaskiego jest oparty na przetwórstwie miejscowych surowców rolnych. Wartość produkcji artykułów spożywczych i napojów stanowiła w 1997 r. 69,7 % przychodu ze sprzedaży wyrobów i usług w przemyśle.

Do głównych branż przemysłu spożywczego należą: przemysł mleczarski, mięsny, jajczarsko – drobiowy, młynarski, piekarniczy, przetwórstwa owocowo – warzywnego, ciastkarsko – cukierniczy. Wyroby przemysłu spożywczego naszego województwa zaspokajają potrzeby nie tylko rynku lokalnego, wiele z nich trafia na rynek krajowy i rynki zagraniczne.

Do największych i jednocześnie najlepszych przedsiębiorstw przemysłu spożywczego należą: Spółdzielca Mleczarnia „Spomlek” w Radzyniu Podlaskim, Zakłady Mleczarskie „Mitex” Spółka z o.o. w Łosicach, „Polish Farm Meat” Zakłady Mięsne Spółka z o.o. w Małaszewiczach, Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowe „Felix” w Rossoszu, „Sedar” Spółka z o.o. (przetwórstwo drobiu) w Międzyrzecu Podlaskim, „POL-KRES” (przetwórstwo owocowo – warzywne) w Białej Podlaskiej, młyn „TRITICUM AGRO” Spółka z o.o. w Zalesiu, „AGROS HOLDING” S.A. Warszawa, Zakłady Przetwórstwa Owocowo – Warzywnego w Terespolu, Janowie Podlaskim, Przetwórnia Owocowo – Warzywna w Sarnakach i Wisznicach, Wtwórnia Octu i Musztardy w Parczewie.

Potencjał przetwórczy przemysłu spożywczego jest niewystarczający w stosunku do podaży surowców. Dotyczy to głównie przetwórstwa owocowo – warzywnego, ziemniaczanego oraz mięsnego i zbożowo – młynarskiego. Część surowców jest przetwarzana poza terenem województwa.

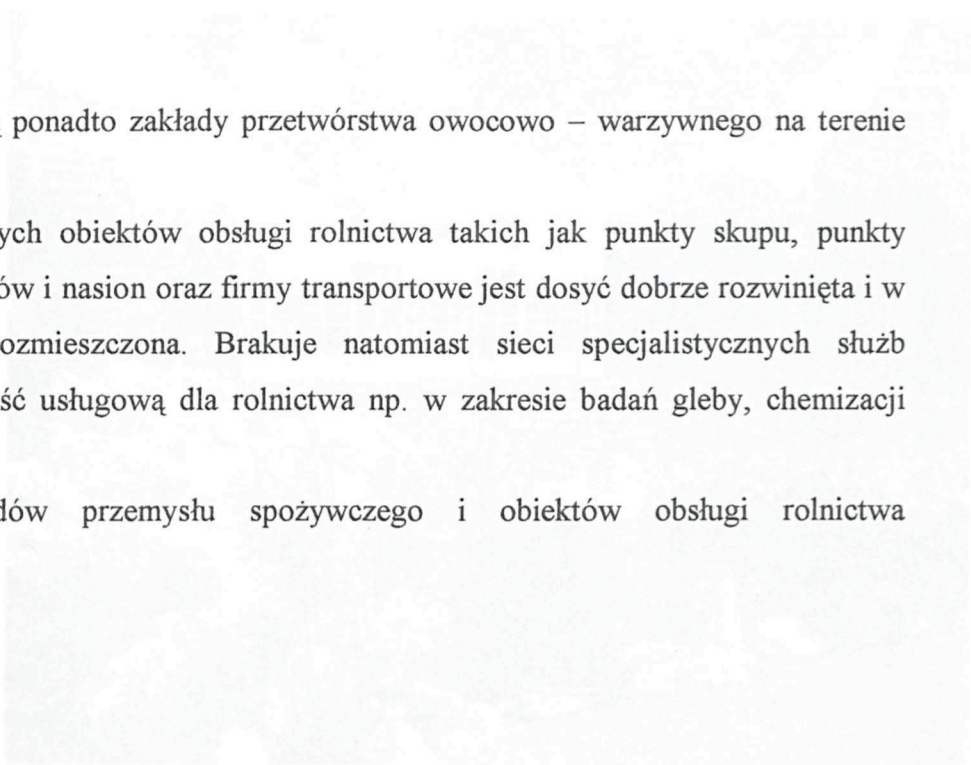
Skup żywca dla przemysłu mięsnego prowadzą tutaj zakłady mięsne z Łukowa, Sokołowa Podlaskiego, Lublina, Sanoka i Starachowic. Skup mleka prowadzą mleczarnie „Spomlek” Radzyń Podlaski, OSM Biała Podlaska, Zakłady Mleczarskie „Mitex” z Łosic i Spółdzielnia Mleczarska z Siemiatycz. W skupie zboża do największych przedsiębiorstw należą „Rolimpex” oddział Biała Podlaska Spółka z o.o. posiadająca magazyny i punkty skupu w wielu miastach i miejscowościach, „TRITICUM” Spółka z o.o. w Zalesiu, Zakłady Zbożowe w Białej Podlaskiej. Skup zbóż w wielu gminach prowadzi nadal GS SCh. Powstało też wiele podmiotów prywatnych prowadzących skup zboża.

W zakresie skupu warzyw i owoców prym wiedzie „POL – KRES” przedsiębiorstwo prywatne w Białej Podlaskiej, które jest wiodącym dostawcą owoców i warzyw do Rosji.

Skup warzyw prowadzą ponadto zakłady przetwórstwa owocowo – warzywnego na terenie województwa.

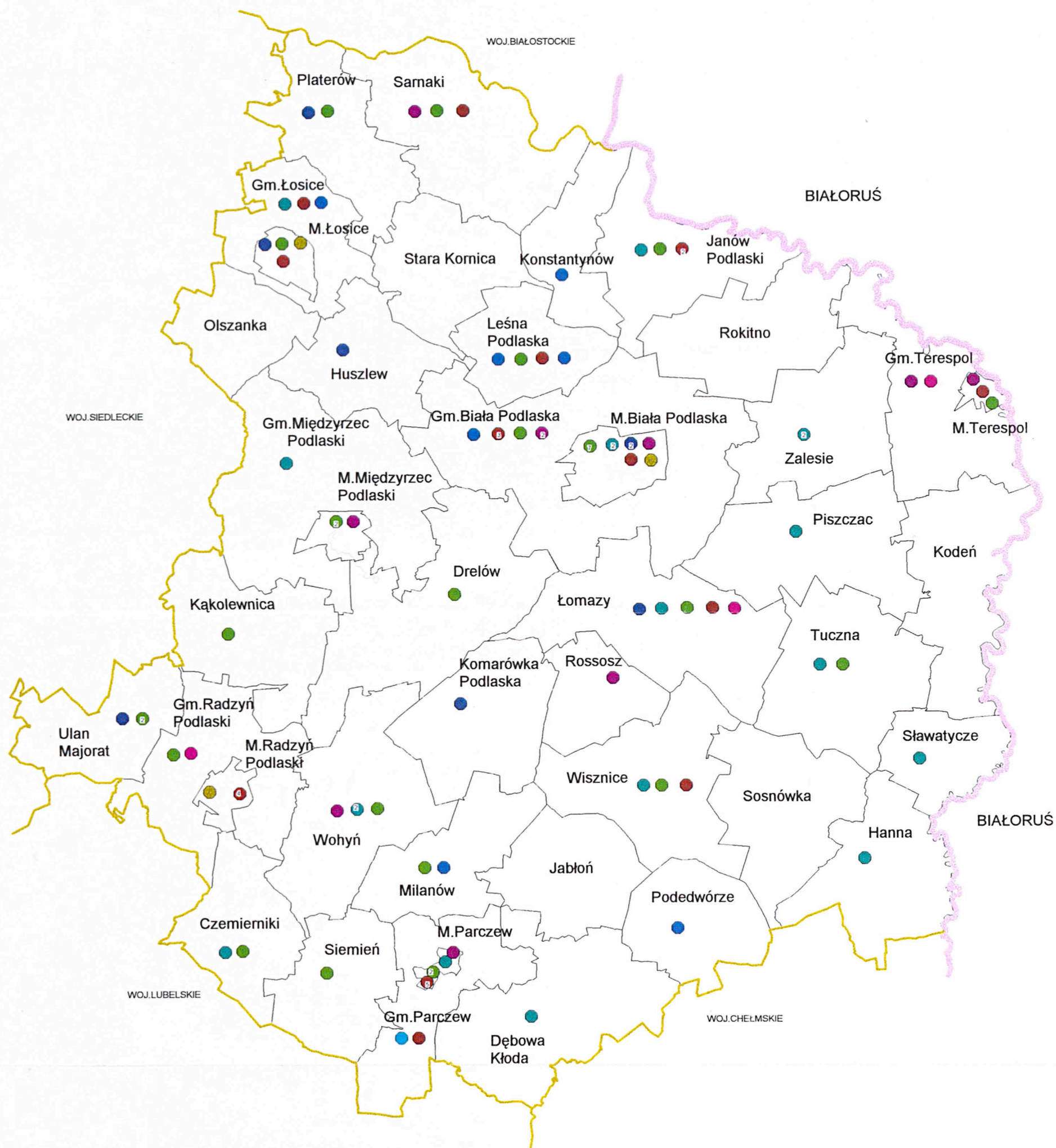
Sieć podstawowych obiektów obsługi rolnictwa takich jak punkty skupu, punkty dystrybucji pasz, nawozów i nasion oraz firmy transportowe jest dosyć dobrze rozwinięta i w miarę równomiernie rozmieszczona. Brakuje natomiast sieci specjalistycznych służb prowadzących działalność usługową dla rolnictwa np. w zakresie badań gleby, chemizacji rolnictwa i innych.

Rozmieszczenie zakładów przemysłu spożywczego i obiektów obsługi rolnictwa przedstawiają mapy.

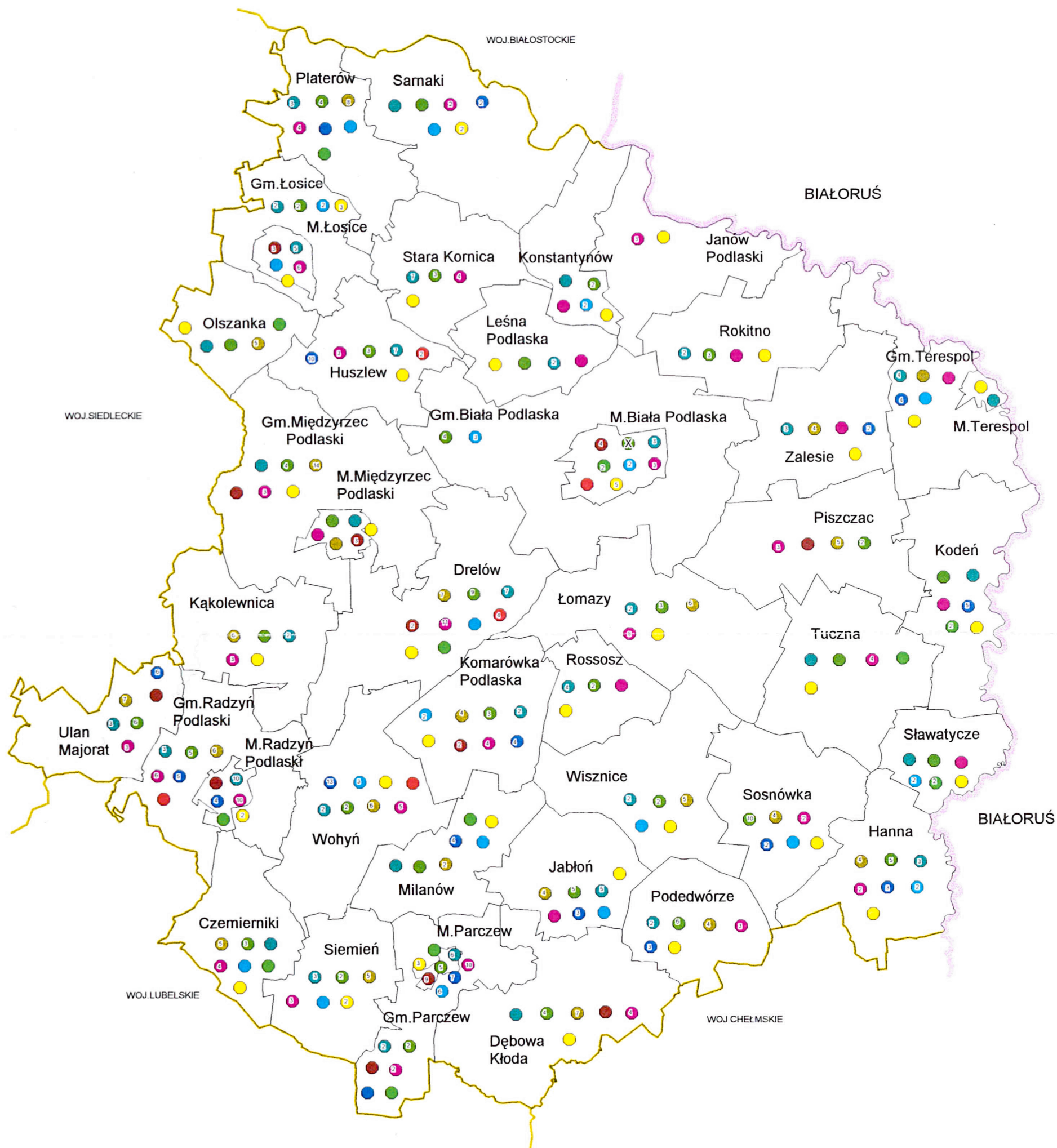
Przemysł rolno-spożywczy w województwie białkopodlaskim

Legenda

- masarnie i drobiarnie
- rzeźnie i przetwórstwo mięsa
- młyny
- piekarnie i ciastkarnie
- mleczarnie
- przetwórstwo owocowo warzywne i inne rolno spożywcze
- mieszalnie pasz
- olejarnie
- browary, winiarnie i gorzelnie
- krochmalnie

Obiekty obsługi rolnictwa w województwie białkopodlaskim

Legenda

- skup płodów rolnych
- skup zwierząt rzeźnych
- punkt skupu mleka
- sprzedaż części do maszyn i maszyn rolniczych
- sprzedaż pasz, nasion, nawozów i środków ochrony roślin
- firmy transportu rolniczego
- firmy remontowe sprzętu rolniczego
- usługi sprzętu dla rolnictwa
- weterynaria
- stacje hodowli i unasienniania
- x brak dokładnych danych

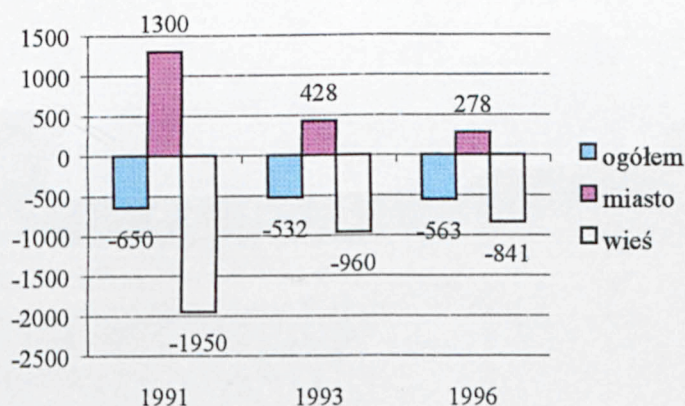
13. Zatrudnienie w rolnictwie.

Na obszarach wiejskich województwa białkopodlaskiego mieszka ok. 62,3 % ogółu ludności. Udział ludności wiejskiej stale się zmniejsza, na skutek migracji do miasta i malejącego przyrostu naturalnego. Tempo migracji uległo w ciągu ostatnich lat wyraźnemu osłabieniu (słaba aktywność gospodarcza obszarów zurbanizowanych, wysokie koszty budownictwa mieszkaniowego) i możliwe jest, że przez najbliższych kilka lat proporcje te nie ulegną radykalnym zmianom.

Saldo migracji.

Wyszczególnienie	Saldo migracji
1991 – ogółem	- 650
miasta	+ 1300
wsie	- 1950
1993 – ogółem	- 532
miasta	+ 428
wsie	- 960
1996 – ogółem	- 563
miasta	+ 278
wsie	- 841

Saldo migracji.

Wobec tendencji zmniejszania się liczby ludności utrzymującej się z rolnictwa, szanse na aktywizację zasobów siły roboczej istnieją w rozwoju przechowalnictwa i przetwarzania produktów rolnych, usług dla rolnictwa i agroturystyki.

Wśród ludności aktywnej zawodowo, w rolnictwie indywidualnym pracuje 69,8 tys. osób. W porównaniu do roku 1986 liczba ta uległa zmniejszeniu o 1,5 tys. osób.

Struktura wieku pracujących wyłącznie w swoim gospodarstwie rolnym jest niekorzystna, gdyż 54,2 % tej populacji jest w wieku powyżej 44 lat.

Największy udział ludności zatrudnionej poza rolnictwem występuje w gminach związanych z obsługą transportu i ruchu granicznego, gminach podmiejskich bądź posiadających małe ośrodki rozwoju przemysłu spożywczego (Janów Podlaski, Wisznice, Wołyń).

Struktura użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych wg poziomu wykształcenia jest niekorzystna, około 50 % posiada zaledwie wykształcenie podstawowe. Wśród osób pracujących w rolnictwie głównie lub wyłącznie w swoim gospodarstwie rolnym zaledwie 10 % posiada wykształcenie o kierunku rolniczym.

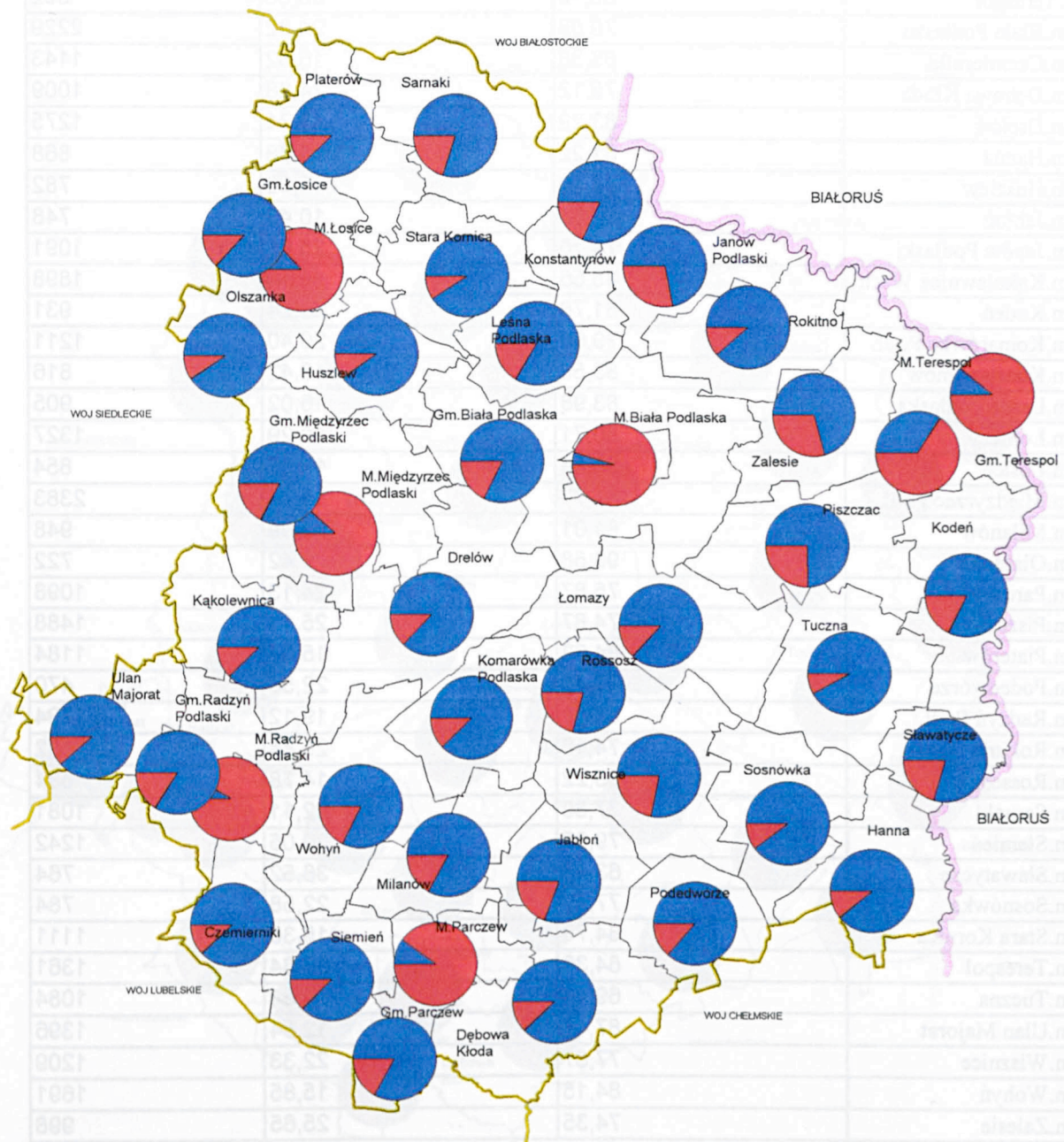

Struktura zatrudnienia w %

NAZWA	zatrudnieni w rolnictwie	zatrudnieni poza rolnictwem
M.Biała Podlaska	4,58	95,47
M.Łosice	12,82	87,17
M.Międzyrzec Podl.	11,63	88,38
M.Parczew	10,10	89,90
M.Radzyń Podl.	8,23	91,78
M.Terespol	10,90	89,10
Gm.Biała Podlaska	82,14	17,86
Gm.Czemieniki	88,14	11,86
Gm.Dębowa Kłoda	87,79	12,21
Gm.Drelów	87,11	12,88
Gm.Hanna	89,07	10,93
Gm.Huszele	90,08	9,92
Gm.Jabłoń	80,60	19,41
Gm.Janów Podlaski	71,66	28,34
Gm.Kąkolewnica Wsch.	87,61	12,39
Gm.Kodeń	82,20	17,80
Gm.Komarówka Podl.	87,80	12,19
Gm.Konstantynów	81,85	18,15
Gm.Leśna Podlaska	83,60	16,40
Gm.Łomazy	86,96	13,05
Gm.Łosice	86,93	13,07
Gm.Międzyrzec Podl.	82,99	17,01
Gm.Milanów	83,06	16,94
Gm.Olszanka	90,62	9,38
Gm.Parczew	83,06	16,94
Gm.Piszczac	74,89	25,10
Gm.Platerów	87,56	12,44
Gm.Podedwórze	86,46	13,54
Gm.Radzyń Podl.	84,06	15,94
Gm.Rokitno	88,58	11,42
Gm.Rossosz	79,24	20,76
Gm.Sarnaki	79,93	20,07
Gm.Siemień	87,48	12,53
Gm.Sławatycze	79,44	20,55
Gm.Sosnówka	89,56	10,44
Gm.Stara Kornica	90,79	9,22
Gm.Terespol	34,01	66,00
Gm.Tuczna	91,92	8,08
Gm.Ulan Majorat	88,49	11,51
Gm.Wisznice	78,11	21,89
Gm.Wohyń	82,11	17,89
Gm.Zalesie	70,73	29,28

Ludność

Struktura zatrudnienia

Legenda

- zatrudnieni w rolnictwie
- zatrudnieni poza rolnictwem

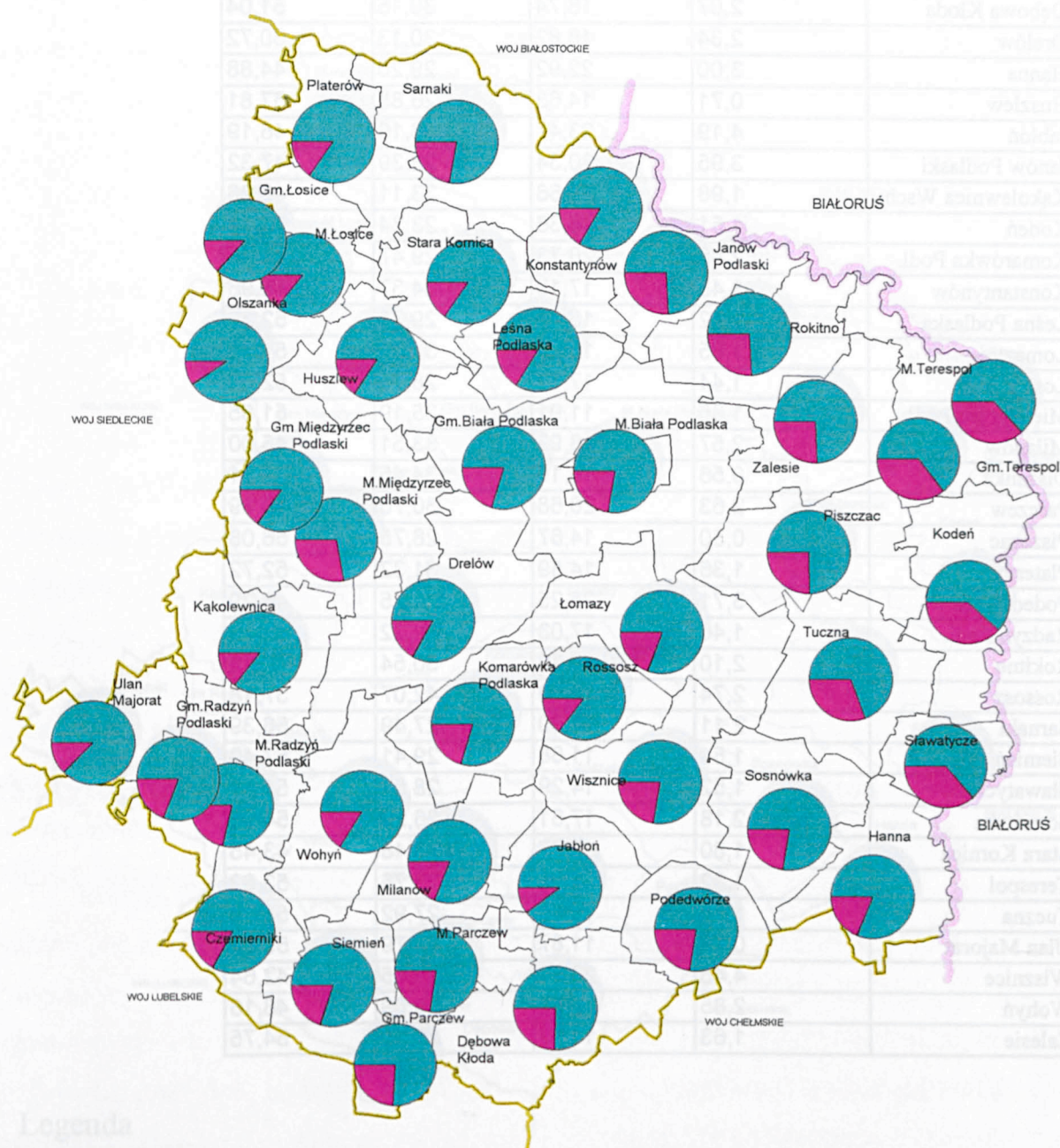
Użytkownicy gospodarstw rolnych. Struktura wieku w %

NAZWA	użytkownicy gospodarstw rolnych w wieku 15 - 60/65 lat	użytkownicy gospodarstw rolnych 60/65 i więcej lat	liczba użytkowników ogółem
M.Biała Podlaska	77,67	22,33	2194
M.Łosice	85,71	14,29	525
M.Międzyrzec Podl.	77,20	27,80	1270
M.Parczew	77,36	22,64	667
M.Radzyń Podl	78,46	21,54	11,05
M.Terespol	63,15	36,85	692
Gm.Biała Podlaska	79,68	20,32	2229
Gm.Czemierniki	83,38	16,62	1143
Gm.Dębowa Kłoda	75,12	24,88	1009
Gm.Drelów	83,29	16,71	1275
Gm.Hanna	81,22	18,78	868
Gm.Huszele	84,40	15,60	782
Gm.Jabłoń	89,57	10,43	748
Gm.Janów Podlaski	74,15	25,85	1091
Gm.Kąkolewnica Wsch.	85,56	14,44	1898
Gm.Kodeń	61,76	38,24	931
Gm.Komarówka Podl.	79,60	20,40	1211
Gm.Konstantynów	83,58	16,42	816
Gm.Leśna Podlaska	83,98	16,02	905
Gm.Łomazy	80,71	19,29	1327
Gm.Łosice	86,65	13,35	854
Gm.Międzyrzec Podl.	84,77	15,23	2383
Gm.Milanów	81,01	18,99	948
Gm.Olszanka	90,58	9,42	722
Gm.Parczew	75,87	24,13	1098
Gm.Piszczac	74,87	25,13	1488
Gm.Platerów	84,63	15,37	1184
Gm.Podedwórze	77,45	22,55	470
Gm.Radzyń Podl.	80,88	19,12	1794
Gm.Rokitno	74,16	25,84	832
Gm.Rossosz	85,22	14,78	584
Gm.Sarnaki	77,89	22,11	1081
Gm.Siemień	79,95	20,05	1242
Gm.Sławatycze	63,48	36,52	764
Gm.Sosnówka	77,42	22,58	784
Gm.Stara Kornica	84,70	15,30	1111
Gm.Terespol	64,36	35,64	1361
Gm.Tuczna	69,46	30,54	1084
Gm.Ulan Majorat	87,46	12,54	1396
Gm.Wisznice	77,67	22,33	1209
Gm.Wohyń	84,15	15,85	1691
Gm.Zalesie	74,35	25,65	998

Ludność

Użytkownicy gospodarstw rolnych

Struktura wieku

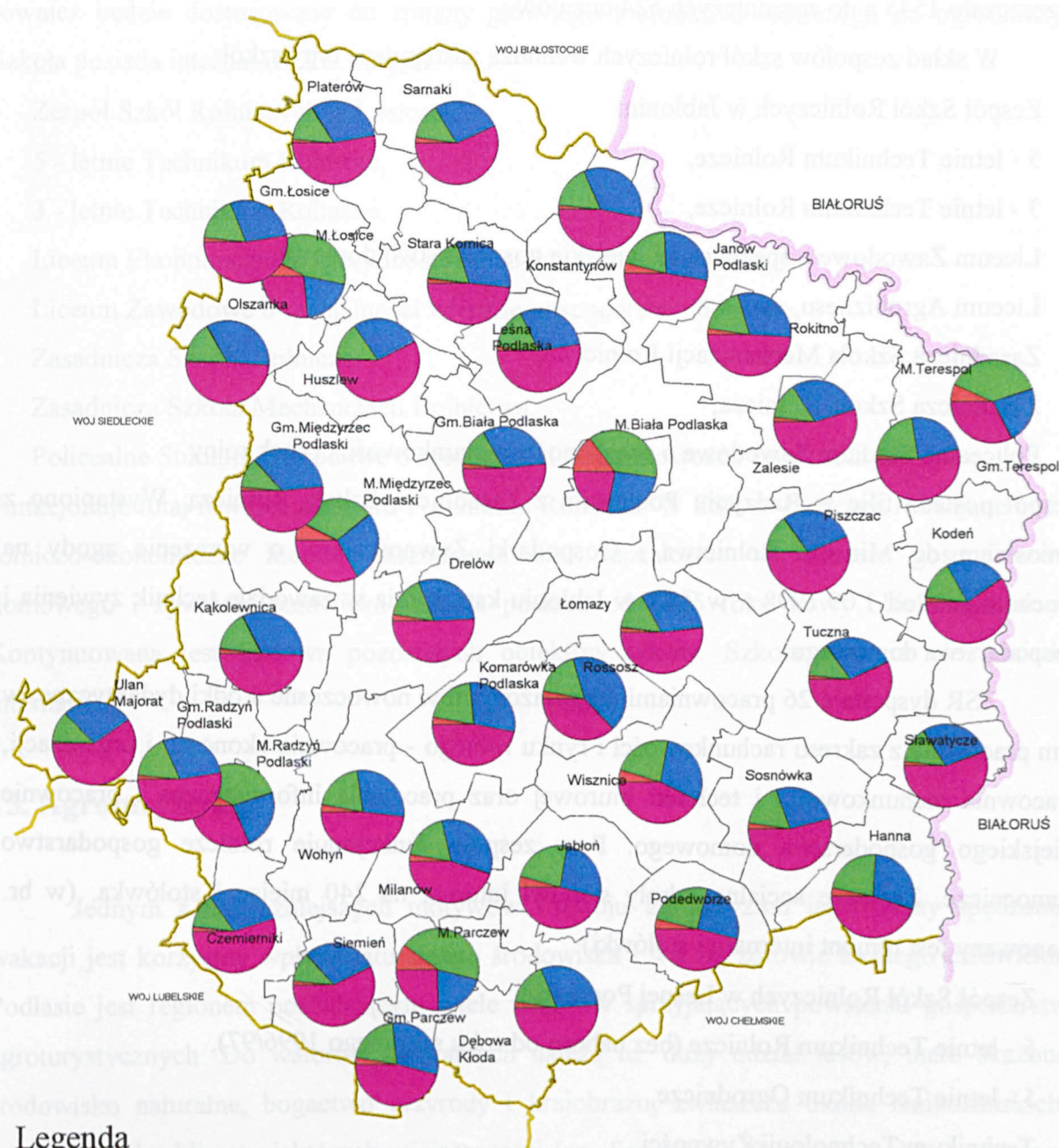
Legenda

- użytkownicy gospodarstw rolnych w wieku 15 - 60/65lat
- użytkownicy gospodarstw rolnych 60/65 i więcej lat

Struktura wykształcenia użytkowników gospodarstw rolnych w %

NAZWA	wyższe	średnie	zawod.	podst.
M.Biała Podlaska	14,56	37,49	26,14	21,81
M.Łosice	7,85	45,29	20,40	26,46
M.Międzyrzec Podl.	7,27	31,74	28,01	32,98
M.Parczew	9,85	44,20	20,79	25,16
M.Radzyń Podl.	7,81	37,15	23,61	31,42
M.Terespol	6,54	38,32	22,43	32,71
Gm.Biała Podlaska	1,78	14,67	32,01	51,53
Gm.Czemierniki	1,99	13,43	29,70	54,88
Gm.Dębowa Kłoda	2,07	16,74	30,15	51,04
Gm.Drelów	2,34	16,82	30,13	50,72
Gm.Hanna	3,00	22,92	29,20	44,88
Gm.Huszlew	0,71	14,63	26,85	57,81
Gm.Jabłoń	4,19	23,47	26,16	46,19
Gm.Janów Podlaski	3,95	20,34	28,39	47,32
Gm.Kąkolewnica Wsch.	1,98	15,66	33,11	49,26
Gm.Kodeń	1,51	15,36	23,34	59,79
Gm.Komarówka Podl.	2,85	20,73	29,47	46,95
Gm.Konstantynów	1,48	17,19	34,37	46,96
Gm.Leśna Podlaska	1,42	16,43	29,75	52,39
Gm.Łomazy	1,85	15,26	31,03	51,85
Gm.Łosice	1,44	17,39	28,76	52,42
Gm.Międzyrzec Podl.	1,35	11,91	35,19	51,55
Gm.Milanów	2,57	18,92	33,51	45,00
Gm.Olszanka	0,56	16,18	34,45	48,81
Gm.Parczew	2,63	20,68	30,70	45,99
Gm.Piszczac	0,50	14,67	28,75	56,08
Gm.Platerów	1,36	14,59	31,32	52,72
Gm.Podedwórze	3,71	25,25	24,75	46,29
Gm.Radzyń Podl.	1,46	17,03	29,22	52,29
Gm.Rokitno	2,10	18,26	30,54	49,10
Gm.Rossosz	2,74	18,00	42,07	37,18
Gm.Sarnaki	2,11	14,00	27,49	56,39
Gm.Siemień	1,51	11,68	29,41	57,40
Gm.Sławatycze	1,52	14,29	28,57	55,62
Gm.Sosnówka	2,18	17,61	26,20	54,00
Gm.Stara Kornica	1,80	16,27	28,48	43,45
Gm.Terespol	1,32	21,23	23,76	53,69
Gm.Tuczna	1,26	13,96	27,92	56,86
Gm.Ulan Majorat	0,73	11,87	27,79	59,61
Gm.Wisznice	4,46	23,26	29,65	42,64
Gm.Wohyń	2,85	19,90	29,09	48,16
Gm.Zalesie	1,63	14,13	29,50	54,75

Struktura wykształcenia użytkowników gospodarstw rolnych

14. Oświata rolnicza.

Kształcenie młodzieży w zawodach związanych z rolnictwem odbywa się w trzech zespołach szkół rolniczych: Jabłoń, Leśna Podlaska i Łosice. W roku szkolnym 1997/98 naukę pobierało 2130 uczniów, w tym 61 osób w systemie zaocznym. Do szkół średnich uczęszczało 1545 a do zasadniczych 524 uczniów.

W skład zespołów szkół rolniczych wchodzi następujące typy szkół:

- Zespół Szkół Rolniczych w Jabłoni:
 - 5 - letnie Technikum Rolnicze,
 - 3 - letnie Technikum Rolnicze,
 - Liceum Zawodowe o specjalności wiejskie gospodarstwo domowe,
 - Liceum Agrobiznesu,
 - Zasadnicza Szkoła Mechanizacji Rolnictwa,
 - Zasadnicza Szkoła Rolnicza,
 - Policealne Studium Zawodowe o specjalności rachunkowość i rynek rolny.

Zespół posiada filię w Radzynie Podlaskim z Zasadniczą Szkołą Rolniczą. Wystąpiono z wnioskiem do Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej o wyrażenie zgody na uruchomienie od 1.09.1998 r. w ZSR w Jabłoni kształcenia w zawodzie technik żywienia i gospodarstwa domowego.

ZSR dysponuje 26 pracownikami wyposażonymi w nowoczesne środki dydaktyczne, w tym pracownie z zakresu rachunkowości i rynku rolnego - pracownia ekonomii i organizacji, pracownia rachunkowości i techniki biurowej oraz pracownia informatyczna i pracownie wiejskiego gospodarstwa domowego. Przy zespole funkcjonuje rolnicze gospodarstwo pomocnicze. Zaplecze socjalne szkoły stanowi internat na 240 miejsc i stołówka. (w br. planowany jest remont internatu i stołówki).

- Zespół Szkół Rolniczych w Leśnej Podlaskiej:
 - 5 - letnie Technikum Rolnicze (bez naboru od roku szkolnego 1996/97),
 - 5 - letnie Technikum Ogrodnicze,
 - Technikum Technologii Żywności,
 - Liceum Agrobiznesu,
 - 3 - letnie Technikum Rolnicze,
 - Zasadnicza Szkoła Ogrodnicza.

W ZSR w Leśnej Podlaskiej wprowadzone są nowe kierunki kształcenia dostosowane do potrzeb m.in. Technikum Technologii Żywności (rodzaj zakładów przetwórstwa spożywczego). Umacniany będzie kierunek ogrodniczy, czego dowodem jest doskonalenie bazy do nauki praktycznej (założono sad dydaktyczny i ogród kwiatowy, wybudowano szklarnię o pow. 360 m²). Profil gospodarstwa pomocniczego funkcjonującego przy szkole również będzie dostosowany do zmiany głównego kierunku z rolniczego na ogrodniczy. Szkoła posiada internat na 200 miejsc.

- Zespół Szkół Rolniczych w Łosicach:

- 5 - letnie Technikum Rolnicze,
- 3 - letnie Technikum Rolnicze,
- Liceum Ekonomiczne o specjalności rachunkowość i rynek rolny,
- Liceum Zawodowe o specjalności wiejskie gospodarstwo domowe,
- Zasadnicza Szkoła Rolnicza,
- Zasadnicza Szkoła Mechanizacji Rolnictwa,
- Policealne Studium Zawodowe o specjalności rachunkowość i rynek rolny.

Funkcjonuje tutaj również Zaoczne Technikum Rolnicze. W ZSR w Łosicach rozwijane będą rolniczo-ekonomiczne kierunki kształcenia oraz kształcenie w zakresie gospodarstwa domowego i żywienia człowieka. Szkoła posiada od 1995 roku nowy obiekt sportowy. Kontynuowana jest budowa pozostałych obiektów szkoły. Szkoła obecnie nie posiada internatu.

15. Agroturystyka.

Jednym z najważniejszych motywów rozwoju agroturystyki jako formy spędzania wakacji jest korzystny wpływ naturalnego środowiska i wsi na zdrowie każdego człowieka. Podlasie jest regionem posiadającym wiele walorów sprzyjających powstaniu gospodarstw agroturystycznych. Do walorów naturalnych należą tu: duży udział lasów, mało skażone środowisko naturalne, bogactwo przyrody i krajobrazu, zwłaszcza okolic nadbużańskich, leczniczy mikroklimat niektórych miejscowości (np. Serpelice n/Bugiem), wybitnie rolniczy charakter miejscowości. Możliwość przebywania w środowisku, gdzie nadal obecna jest drewniana architektura chat wiejskich, interesująca architektura pałaców i dworów oraz budowli sakralnych, kultywowane są zwyczaje ludowe, podnosi atrakcyjność oferty. Serdeczność i otwartość mieszkańców wsi podlaskiej na innych ludzi, indywidualne

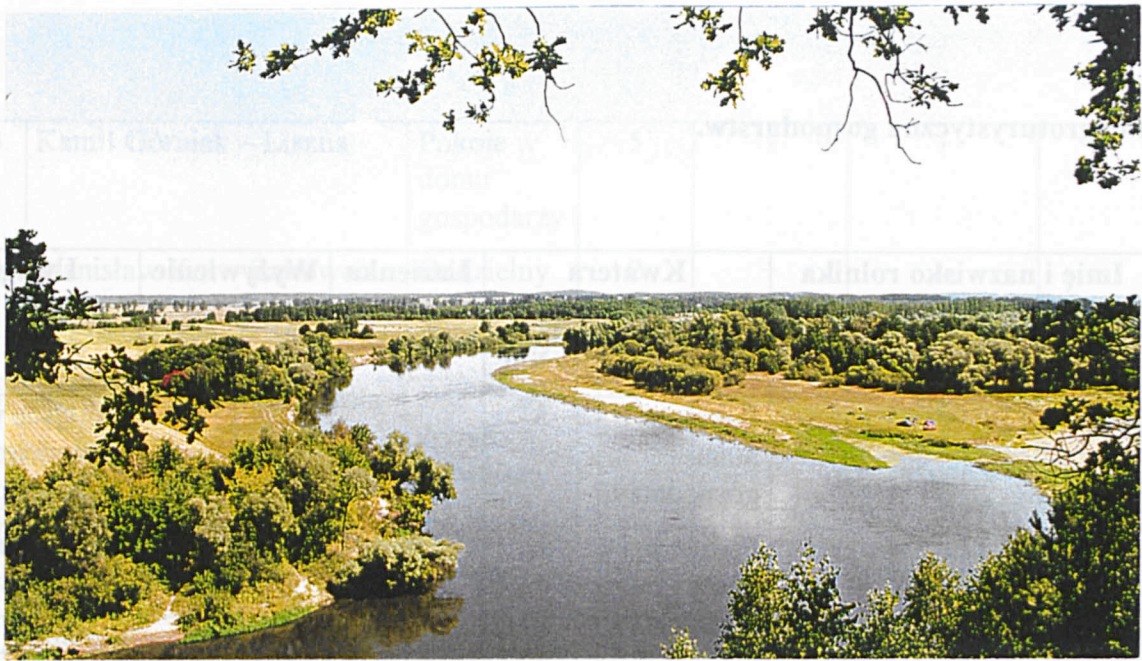
potraktowanie potrzeb turystów stwarza klimat psychicznego komfortu sprzyja odprężeniu i wypoczynkowi.

Właściciele organizują wycieczki krajoznawcze połączone ze zwiedzaniem zabytków, zapoznają się z twórczością ludową i zwyczajami wsi, organizują ogniska i spotkania towarzyskie. Istnieje możliwość wykonywania przetworów z owoców i warzyw, poznawania i przyrządzania potraw regionalnych z surowców wytworzonych w gospodarstwie. Dużą popularnością cieszy się stadnina koni arabskich w Janowie Podlaskim oferująca przejażdżki bryczką i naukę jazdy konnej. Gospodarstwa położone w pobliżu wód dysponują łodziami. Możliwe jest korzystanie ze sprzętu turystycznego istniejących ośrodków wczasowych. Większość gospodarstw agroturystycznych funkcjonuje w okresie letnim. Zaledwie 5 spośród 25 gospodarstw oferowało w 1997 r. wczasy zimowe, dysponując warunkami do zorganizowania ciekawych tras kuligów.

Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Grabanowie, pilotujący od 1991 r. rozwój agroturystyki na Podlasiu dba o podnoszenie poziomu profesjonalizmu osób goszczących turystów. Realizowane są szkolenia grup rolników między innymi w zakresie: przygotowania kwater, wyżywienia, organizacji czasu pobytu turysty w gospodarstwie, przygotowania oferty turystycznej, promocji i reklamy regionu i gospodarstwa.

Lokalizacja gospodarstw agroturystycznych.

Gminy	Kolejne lata					
	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Sarnaki	3	5	5	5	10	9
Janów Podlaski	-	-	-	-	7	8
Platerów	-	-	-	-	1	1
Kodeń	-	-	-	-		1
Śaławatycze	-	-	-	-	1	1
Kąkolewnica	-	-	3	3	2	2
Wohyń	1	1	-	-	-	-
Komarówka Podlaska	1	1	1	1	-	-
Drelów	-	-	-	-	-	2
Huszele	-	-	-	-	-	1

Oferta agroturystyczna gospodarstw.

Lp.	Imię i nazwisko rolnika Miejscowość	Kwatera		Łazienka	Wyżywienie	Uwagi
		rodzaj	Ilość pokoi			
1.	Elżbieta i Wiesław Jakoniuk – Zabuze	Pokoje w domu gospodarzy	5	+	+	I miejsce w konkursie: Zielone lato
2.	Sabina i Marian Świć – Zabuże	Pokoje w domu gospodarzy	2	+	+	Szczególnie dla myśliwych
3.	Czesława i Ireneusz Caruk – Janów Podlaski	Oddzielny domek letniskowy	1	+	-	III miejsce w konkursie
4.	Ewa Świć – Klepaczew	Pokoje w domu gospodarzy	1	-	+	
5.	Jerzy Czeżyk – Klepaczew	Pokoje w domu gospodarzy	2	+	-	
6.	Józefa Bobińska – Klepaczew	Pokoje w domu gospodarzy	1	-	+	
7.	Jerzy Trochimiuk – Bubel Granna	Domek letniskowy lub namiot	1	-	+	Nauka jazdy konnej
8.	Anna Chalimoniuk – Janów Podlaski	Mieszkanie wakacyjne	2	+	+	
9.	Beata i Jerzy Maksymiuk – Pawłów Nowy	Pokoje w domu gospodarzy	3	+	-	II miejsce w konkursie
10.	Bożena Sienkiewicz – Buczyce Stare	Oddzielny domek drewniany	2	+	-	
11.	Marian Laskowski – Hruszew	Pokoje w domu gospodarzy	2	+	+	
12.	Małgorzata Józwiak – Kol. Mierzvice	Pokoje w domu gospodarzy	2	+	+	

13.	Kamil Górniak – Liszna	Pokoje w domu gospodarzy	5	+	+	
14.	Stanisław Kot – Żakowola Poprzeczna	Oddzielny domek murowany	2	+	-	
15.	Jadwiga Rarak - Żakowola Poprzeczna	Oddzielny domek drewniany	2	-	-	
16.	Grażyna Hryciuk – Bubel Granna	Oddzielny domek	2	+	-	
17.	Maria Kamińska – Bubel Granna	Oddzielny domek drewniany	1	-	-	Brak wody bieżącej
18.	Maciej Falkiewicz – Janów Podlaski	Noclegi w domu gospodarza	10 m.	+	+	Oferta dla artystów malarzy
19.	Tadeusz Maksymiuk – Łózki	W domu gospodarzy	2	+	+	Oferta tylko na lipiec
20.	Zbigniew Kiryluk – Mostów	Pokoje w domu gospodarzy	4	+	+	Własny staw do wędkowania
21.	Stanisław Sawczuk – Łózki	Pokój w nowym domu z kuchnią	1	+	-	Konie do nauki jazdy, staw
22.	Monika Mackiewicz – Litewniki Stare	Pokoje w domu gospodarza	4	+	+	Ogród ekologiczny
23.	Stanisław Kondraciuk – Litewniki Stare	W domu gospodarzy	2	+	-	Gospodarstwo z atestem Ekolandu
24.	Teresa Jakoniuk - Borsuki	Dom gospodarza letni domek	1 1	-	+	
25.	Eugenia Nazaruk - Kodeń	W domu gospodarza	2	-	+	

Opracowania i materiały wyjściowe

1. Studium fizjograficzne do planu regionalnego województwa białkopodlaskiego. Zespół Rzeczoznawców TUP. Warszawa 1988.
2. Wydawnictwa „Powszechnego spisu rolnego 1996”. Urząd Statystyczny w Białej Podlaskiej. 1997.
3. Podstawowe dane statystyczne wg miast i gmin. 1992, 1993, 1994, 1995, 1996. Urząd Statystyczny w Białej Podlaskiej.
4. Informacja o sytuacji społeczno – gospodarczej w województwie białkopodlaskim w 1997r. Urząd Statystyczny w Białej Podlaskiej 1998.
5. Raport o stanie rolnictwa w województwie białkopodlaskim na koniec 1997 roku. Wydział Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej UW w Białej Podlaskiej 1998.
6. Gospodarstwa agroturystyczne. Opracowanie Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Grabanowie. 1997.
7. Przyrodnicze obszary chronione. Możliwości użytkowania. Danuta Ptaszycka Jackowska, Maria Baranowska Janota IGPIK Warszawa 1996.
8. Informacje od instytucji i wydziałów: Wydział Rozwoju Gospodarczego w Białej Podlaskiej, rozdzielnie gazu w Białej Podlaskiej, Radzynie Podlaskim i Łosicach, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białej Podlaskiej, Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa Oddział Terenowy w Lublinie.
9. Informacje od władz samorządowych miast i gmin na terenie województwa białkopodlaskiego.
10. Fotografie: Adam Trochimiuk, archiwum Dyrekcji PK PPB, J.Groszek

